

๒ พื้นจวน

เรื่องและภาพ ศรีสักดิ์ พิกุลแก้ว

Healthy Planet สุขคติที่ท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการเรียนรู้
ต้นยวน

เรื่อง ศรีสักดิ์ พิกุลแก้ว

ภาพ ศรีสักดิ์ พิกุลแก้ว

ออกแบบปกและรูปเล่ม น้ำฝน อุตมเลิศลักษณ์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

978-616-7374-53-6

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เฮงบุญยพันธ์

กองบรรณาธิการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

โดย สำนักสนับสนุนสุขภาพภาวะชุมชน (สน.3)

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

979/116-120 ชั้น 34 อาคารเอส. เอ็ม. ทาวเวอร์

ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0 2298 0500

โทรสาร 0 2298 0230

www.thaihealth.or.th

พิมพ์ครั้งที่ 1

ธันวาคม 2554

ดำเนินการผลิตโดย

เพนไท พับลิชซิ่ง

Penthai Publishing

โทรศัพท์ 0 2736 9918

โทรสาร 0 2736 8891

waymagazine@yahoo.com

คำนำ

เมื่อไม่นานมานี้ เวลาที่เรานึกอยากจะไปเที่ยวที่ไหนสักแห่ง เรามักจะมีจินตนาการด้านดีเกี่ยวกับสถานที่ที่เรากำลังจะไป...ทะเลสีฟ้าใส หาดทรายทอดยาว สีขาวจัด ภูเขาเขียวครึ้มหมอกโรยเรี่ยยอดไม้ อาหารท้องถิ่นรสชาติแปลกลิ้นแต่ถูกปาก ชาวบ้านจิตใจดีหาบคอนตะกร้าผักอ้อมบริสุทธิ์ต้อนรับนักท่องเที่ยว ฯลฯ

เมื่อเร็วๆ นี้ เวลาที่เรานึกอยากจะไปเที่ยวที่ไหนสักแห่ง เรามักพบภาพอารมณ์โหยหาอดีต ก่อนลงมือค้นหาข้อมูลพิถีพิถันตำบลเป้าหมายที่จะพาเราพบ...อาคารบ้านเรือนยุคคุณปู่คุณย่า ตลาดเก่าแก่ กาแฟโบราณของเล่นสังกะสี ขนมกินเล่นหน้าตาเซ็กซี่ แต่อร่อย เพราะปรุงแต่งด้วยรสชาติอดีต ฯลฯ

จินตนาการและความคาดหวังทำนองนี้ บางทีก็สมดังใจ แต่หลายครั้งก็คลาดเคลื่อนไปจากภาพที่เคยคิดเอาไว้

คลาดเคลื่อนเพราะข้อเท็จจริงหลายประการเปลี่ยนไป

แล้วทุกวันนี้ เรายังมีจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกชนิดใดอีก เมื่อคิดถึงการท่องเที่ยวศึกษาบ้านเมืองของเราเอง

ความจริงมีอยู่ว่า ปัจจุบันนี้ชุมชนทุกตำบล
ทยอยย้ายในประเทศไทยล้วนกำลังเปลี่ยนไป และ
ก็แน่นอนว่าความเปลี่ยนแปลงที่วุ่นวายนี้ได้มีแต่
ความหมายเชิงลบ

หลายปีที่ผ่านมา ผู้คนในชุมชนระดับตำบล
หลายต่อหลายแห่งในประเทศของเรา ได้อาศัยต้นทุน
ทรัพยากรเดิมเท่าที่ชุมชนมี ผนวกกับออกแรงขับเคลื่อน
เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ชุมชนที่พวกเขาเป็นเจ้าของ
ให้เป็นชุมชนที่สามารถผลิตความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี
ป้อนกลับคืนสู่วิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง

คนเล็กคนน้อยเหล่านี้ลงมือทำมานาน หลายแห่ง
ประสบความสำเร็จในระดับนำอิจฉา

แต่เราจะอิจฉาได้อย่างไร ถ้าไม่ได้ไปสัมผัสจับต้อง
และมองเห็นด้วยตาตัวเอง

ชุมชนเหล่านี้อาจจะไม่มีหาดสีขาวทอดยาว ทะเล
ไม่ใสจัด แดมยังไม่มียตลาดโบราณร้อยปี

แต่นอกเหนือจากความสุขในวันนี้แล้ว สิ่งที่พวกเขา
มีอีกแน่ๆ คือ ‘อนาคต’

เราอยากออกแบบอนาคตของชุมชนเราให้เป็นไป
แบบไหน ลองเดินตามเราเข้าไปชมตัวอย่างสาธิตได้จาก
หนังสือเล่มนี้

คณะผู้จัดทำ

01 ต้นจวบ
ดินแดนต้นไม้ใหญ่

1

ยอมรับตามตรงว่าหนักใจไม่น้อยเมื่อรู้ว่าต้องลงมาทำสารคดีท่องเที่ยวชุมชนที่ต้นยวน ส่วนตัวแล้วยอมรับว่าพื้นที่ภาคใต้ นับว่าเป็นดินแดนสนธยาอย่างยิ่ง ทั้งๆ ที่หากจะว่าไปแล้วในฐานะที่ผู้เขียนยึดถือการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นสารัตถะ ดินแดนแห่งนี้ถือเป็นอีกหนึ่งไฮไลท์ของการศึกษาประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศเลยทีเดียว

ยิ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอันเป็นพื้นที่เป้าหมายด้วยแล้ว มีนักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยทีเดียว

พูดถึงอาณาจักรศรีวิชัย มีเรื่องเล่าเมื่อครั้งยังหนุ่มๆ ครั้งที่ยังนั่งเรียนวิชาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ช่วงที่อาจารย์ปล่อยให้มีภารกิจได้ถึงศูนย์กลางของอาณาจักร เพื่อนชาวใต้คนหนึ่งได้ถกเถียงกับเพื่อนชาวเหนืออีกคนหนึ่งอย่างออกรสกินไปหน่อย

คนหนึ่งก็ว่าอยู่ที่ไชยาบ้านเกิดของตัวเอง อีกคนก็ไม่ลดราวาคอกกลับบอกไปว่าอย่ามาไร้สาระ หนุน เมืองปาเล็มบังบนเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย ต่างหากที่เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัย

พักเดียว หนุ่มเมืองเหนือลงไปกองอยู่กับพื้น เลือด

คนได้นี่เราไปล้อเล่นกับความรักถิ่นเกิดไม่ได้เลย

2

กลับมาที่เรื่องของเรา ระหว่างที่เก็บข้อมูลเบื้องต้น ก่อนวันเดินทาง นอกจากความสำคัญเมื่อครั้งอดีตกาลกว่าพันปีที่แล้ว ไม่รู้ว่าประจวบเหมาะอะไรถึงได้มีโอกาสอ่านบทความเกี่ยวกับสงครามเก้าทัพ ทำให้ทราบว่า ในยุคก่อร่างสร้างตัวของกรุงรัตนโกสินทร์ ณ พื้นที่ตำบลต้นยวนแห่งนี้ ยังมีความเกี่ยวข้องกับหนึ่งในสงครามสำคัญของเมืองไทยอีกด้วย

พงศาวดารเรื่องสงครามเก้าทัพเล่าว่า “เมื่อคราวพม่าได้โจมตีเมืองระนองถึงเมืองกลาง เวลานั้นเจ้าเมืองกลางเพิ่งจะถึงแก่กรรมยังไม่มีที่ตั้งเจ้าเมืองคนใหม่ แต่ชาวเมืองกลางนำโดยคุณหญิงจันภริยาเจ้าเมืองกลางที่ถึงแก่กรรมและนางมุกน้องสาว ได้รวบรวมกำลังชาวเมืองต่อสู้ข้าศึกจนสุดความสามารถ สามารถป้องกันข้าศึกพม่าไม่ให้ยึดเมืองกลางไว้ได้”

ถามว่าแล้วมันเกี่ยวข้องกับคนต้นยวนตรงไหน... น่านสิ แล้วจะไปเกี่ยวข้องได้อย่างไร จากต้นยวนไปเมืองกลางหรือภูเก็ตในปัจจุบันนี้ไกลเป็นร้อยๆ กิโลเมตร แกลมในพระราชพงศาวดารยังไม่ได้กล่าวถึงเมืองต้นยวนไว้เลย

อันนี้ถือว่าเป็น คุณสมบัติ เฉพาะ ของชาว นักประวัติศาสตร์อยู่แล้ว ที่มักจะหาข้อสังเกตเล็กๆ น้อยๆ จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ ในช่วงเดียวกันนั่นเอง ได้ไปค้นเจอตำนานพื้นถิ่นที่แสดงสายสัมพันธ์ระหว่าง คนต้นยวนดั้งเดิมกับคนกลางว่าสืบย่านสาวโยตมาจาก แหล่งเดียวกัน และเป็นที่น่าจะพอเชื่อถือได้ว่าบรรพบุรุษ ของคนต้นยวนน่าจะเป็นนักรบที่เป็นกำลังสำคัญสมัย สงครามเก้าทัพ ตรงนี้ถ้าได้เผยแพร่ให้คนในพื้นที่ได้ รับทราบก็น่าสนใจไม่น้อย

3

“เหลือเวลาอีกไม่ถึงห้านาทิจะได้เวลาที่รถไฟสาย กรุงเทพฯ-กันตัง จะออกจากสถานีกรุงเทพฯท่าน ผู้โดยสารที่มีตั๋วแล้ว สามารถขึ้นรถได้ที่ชานชลาที่แปด”

สิ้นเสียงประกาศของนายสถานี พบว่าตนเอง ยังไปไม่ถึงครึ่งของกัวยเตี่ยวขามใหญ่เลย ก็จะทำให้ทำไ้ ได้ เดินทางทั้งคืน ขึ้นไม่รองท้องขึ้นไปเดี๋ยวจะไปพาน อารมณ์เสียกับการเดินทางเอาเสียอีก พุดตามตรง ตนเองก็ไม่ได้ขึ้นชอบอะไรนักกับอาหารสถานีรถไฟ แต่ อย่างน้อยจากประสบการณ์ตรงก็ยังไม่อภิมรย์มากกว่า อาหารบนรถไฟ

แม้ว่าการเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถ

ไปได้ด้วยพาหนะที่หลากหลาย แต่ด้วยความที่ตกหลุมรักรถไฟมาตั้งแต่เด็ก แวบแรกแห่งความรู้สึกเมื่อต้องเดินทาง “ต้องรถไฟเท่านั้น” และด้วยความที่ใช้บริการของการรถไฟบ่อยยิ่งกว่าไปตัดผม ซ้อมตำหนิหนึ่ง

อย่างเลยว่าอาหารบนรถไฟนี้พูดได้คำเดียว

“รสชาติสู้หมีเหม็นหน้า แกรมราคาก็ปล้นกันชัด ๆ”

ไม่รู้ว่ามีใครเคยบ่นดั่ง ๆ ให้ผู้บริหารการรถไฟฟัง หรือไม่ว่า บริษัทที่มาประมูลทำตู้เสบียงได้นี้ ช่างไม่มี ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานเลย หรือพูดง่าย ๆ ก็ คือ จะเอาต้นทุนคืนให้เร็วที่สุดเท่าที่ทำได้ทำเดียว

นอกจากเรื่องคุณภาพอาหาร ยังมีอีกหลายเรื่อง ที่ ‘รู้กันอยู่’ คือหากจะเดินทางโดยรถไฟก็ต้องมองข้าม เรื่องพวกนั้นไป

เหมือนจะมีแต่ข้อเสียให้ตำหนิ แต่เอาเข้าจริง ๆ เสน่ห์ของรถไฟไทยชนะทุกอย่าง ไม่เชื่อลองทำนจับที่ หัวใจดูแล้วจะรู้ว่าจริงมั๊ย

4

ถามเจ้าหน้าที่ตัดตั๋วว่าต้องใช้เวลาเดินทางเท่าไร พี่แกตอบหน้าตาเฉยว่า “ถ้ารถตรงเวลาก็สิบสองชั่วโมง แต่ถ้าเสียเวลาพี่ก็บอกไม่ได้ว่าจะนานเท่าไร”

ก็ตีเหมือนกัน จะได้มีเวลาศึกษาข้อมูลของต้นยวน เพิ่มเติมอีกสักนิด เพราะว่าก่อนออกเดินทางเจ้าหน้าที่ อบรมต้นยวนได้ส่งข้อมูลเพิ่มเติมมาให้ ตอนที่กำลังอ่าน ข้อมูลเพิ่มเติม สังเกตข้อเท็จจริงบางประการที่ผู้เขียน สนใจ

นอกจากประวัติศาสตร์สมัยโบราณแล้ว ในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยพื้นที่นี้ยังมีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์สมัยสงครามต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ของประเทศไทยอีกด้วย

แหม สำคัญไม่น้อยเหมือนกันนะเรา

“สถานีหน้าสถานีสุราษฎร์ฯครับ ใครลงสถานีนี้เตรียมตัว” สะดุ้งตื่นแทบไม่ทัน ก็จะไม่สะดุ้งได้ไง คนกำลังงีบหลับสนิท จู่ๆ มีคนมาตะโกนปลุก

รถไฟเทียบสถานีเวลา 7 นาฬิกากว่าๆ นิดๆ แปลกแต่จริงที่เกือบจะไม่เสียเวลาสักนิด ปัญหาต่อจากนี้ก็คือจะไปต่ออย่างไร รู้เพียงอย่างเดียวว่าตำบลตันหยวนขึ้นตรงต่ออำเภอพนม ว่าแต่อำเภอพนมมันอยู่ตรงไหน

ของสุราษฎร์ฯ

กูเกิลแม็ปส่วนตัวทำงานทันที เจ้ากูเกิลแม็ปที่ว่า
นี่ ไม่ใช่อุปกรณ์ไฮเทค พวกสมาร์ตโฟนอะไร แต่เป็น
เพียงเครื่องมือโบราณที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ‘ปาก’

นี่แหละครับ...ดีที่สุดใน

ใครว่าคนใต้ไม่มีน้ำใจ อันนี้ขอเถียง ไม่จริงเลยแม้แต่น้อย ด้วยความที่ดูเล็กล็กกว่าคนในพื้นที่ หากพี่รถรับจ้างจะพินเราเขาก็ทำได้ แต่นี่พี่แกกลับบอกว่า “น้องไม่ต้องนั่งรถไปท่ารถหรอก ไปขึ้นที่ท่าหลังสถานีรถไฟก็ได้ เตี้ยวรตสายสุราษฎร์ฯ-ภูเก็ตก็มาจอดที่นี่ จะไปต้นยวนใช้เปล่า ไว้ไปบอกเด็กชายตัวบนรถก็ได้”

เดินทางไปตามทางหลวงแผ่นดินสาย 401 สายสุราษฎร์ธานี - ตะกั่วป่า หรือภูเก็ตสายเก่า ประมาณ 70 กิโลเมตรจากอำเภอเมือง เราก็จะไปถึงตำบลต้นยวนอันเป็นที่หมายของเรา

พร้อมกับที่ไปถึงต้นยวน เชาวสมพงษ์กาญจน์ นายก อบต.หนุ่มร่างใหญ่ ยืนจังก้ารถด้วยหน้าตาที่เหมือนคนไม้คั่นมือที่จะพาเราลงพื้นที่เสียเต็มประดา

ไม่ต้องรอให้ถาม ป่าเราเล่าข้อมูลพื้นที่ให้ฟังทันที
 ต้นยวนเป็นตำบลเก่าแก่ เมื่อ พ.ศ. 2439 ขึ้นตรง
 ต่ออำเภอศรีรัตนนิคม หรือท่าขนอนในสมัยนั้น โดยมีขุน
 วิจารณ์เป็นกำนันคนแรก ต่อมาปี 2447 ได้ย้ายมาขึ้น
 กับ กิ่งอำเภอพนม และแบ่งออกเป็นตำบลคลองชะอุ่นอีก
 หนึ่งตำบล คำว่า ‘ต้นยวน’ มีที่มาเนื่องจากในพื้นที่มี
 ต้นไม้ขนาดใหญ่ เมื่อถึงฤดูสร้างรังของผึ้งจะมีผึ้งมาเกาะ
 ทำรัง ในต้นหนึ่งจะมีหลายรัง เรียกกันว่ายวนผึ้งหรือ
 ต้นยวน ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 82 ตารางกิโลเมตรหรือ
 ประมาณ 51,509 ไร่ ปัจจุบันมี 12 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านปากน้ำ
- หมู่ที่ 2 บ้านปากตรัง
- หมู่ที่ 3 บ้านควนใหม่
- หมู่ที่ 4 บ้านปากвод
- หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำผึ้ง
- หมู่ที่ 6 บ้านเขาวง
- หมู่ที่ 7 บ้านจำปาทอง
- หมู่ที่ 8 บ้านเขานาใน
- หมู่ที่ 9 บ้านบางโก
- หมู่ที่ 10 บ้านน้ำตก
- หมู่ที่ 11 บ้านถ้ำผุด
- หมู่ที่ 12 บ้านป่าตง

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลพังกาญจน์ อำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอ
พนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลพังกาญจน์, ตำบลคลอง
ชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของตำบลต้นยวนมีลักษณะเป็นภูเขา
สลับซับซ้อนมีความสูงชันอยู่บริเวณทางทิศใต้ของตำบล
เป็นพื้นที่ราบสูง และมีลำคลองตามธรรมชาติสายสำคัญ
ในตำบล ได้แก่ คลองศก คลองบางเหียง คลองบางโก
คลองเหล็ด คลองบางยาง คลองถ้ำทา คลองใสลูกเห็ด
คลองน้ำดำ และมีแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไปภายใน
ตำบล

ประชากร

ตำบลต้นยวนมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,810 คน

มีความหนาแน่นเฉลี่ย 171 คน / 1 ตารางกิโลเมตร
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,114 ครัวเรือน

อาชีพ

ประชากรภายในเขตตำบลต้นยวนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 90 รองลงมาคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยรับจ้างในเขตพื้นที่ตำบลต้นยวน หรือเดินทางไปทำงานภายในตัวจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง

การทำเกษตรที่สำคัญได้แก่ การทำสวนยางพาล์ม น้ำมัน รองลงมาคือ สวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง ส่วนการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวจะเพาะปลูก

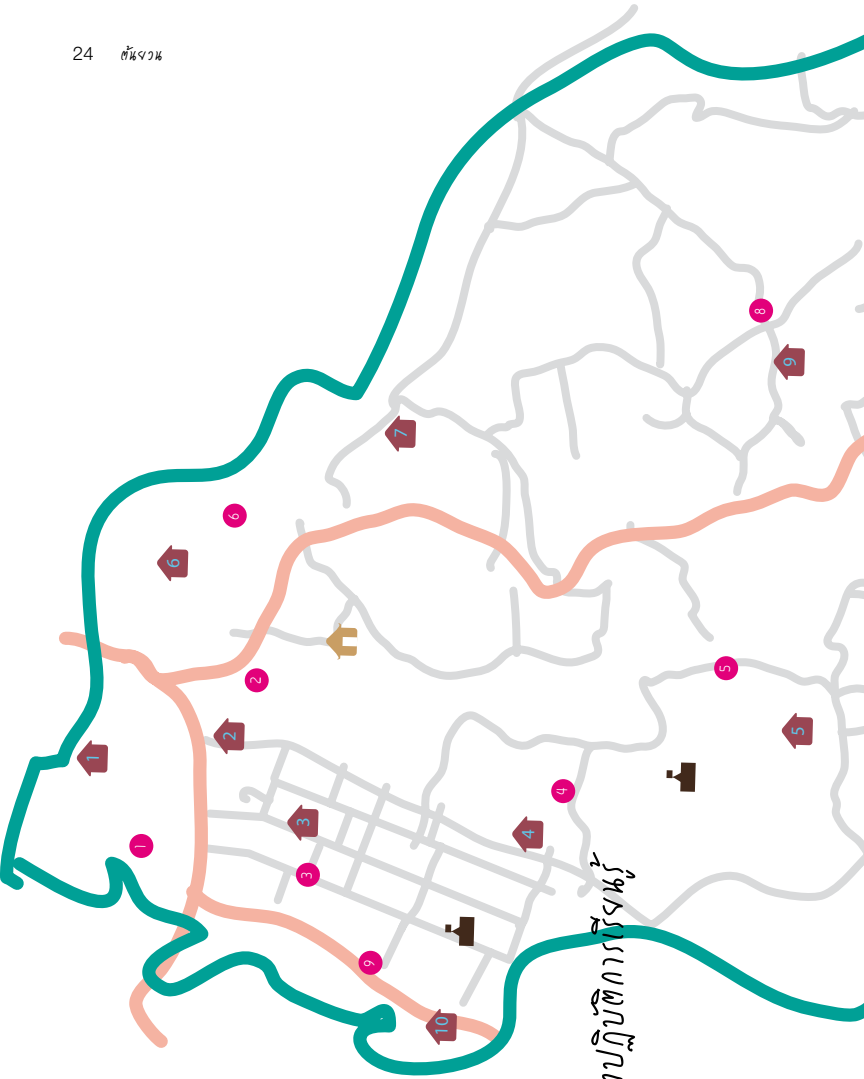

ตามครัวเรือน และเกษตรกรรมทั่วไปซึ่งใช้พื้นที่การเพาะปลูกไม่มากนัก ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นการเลี้ยงแบบครัวเรือนมีจำนวนน้อย สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง ได้แก่ โค สุกร เป็ด และไก่

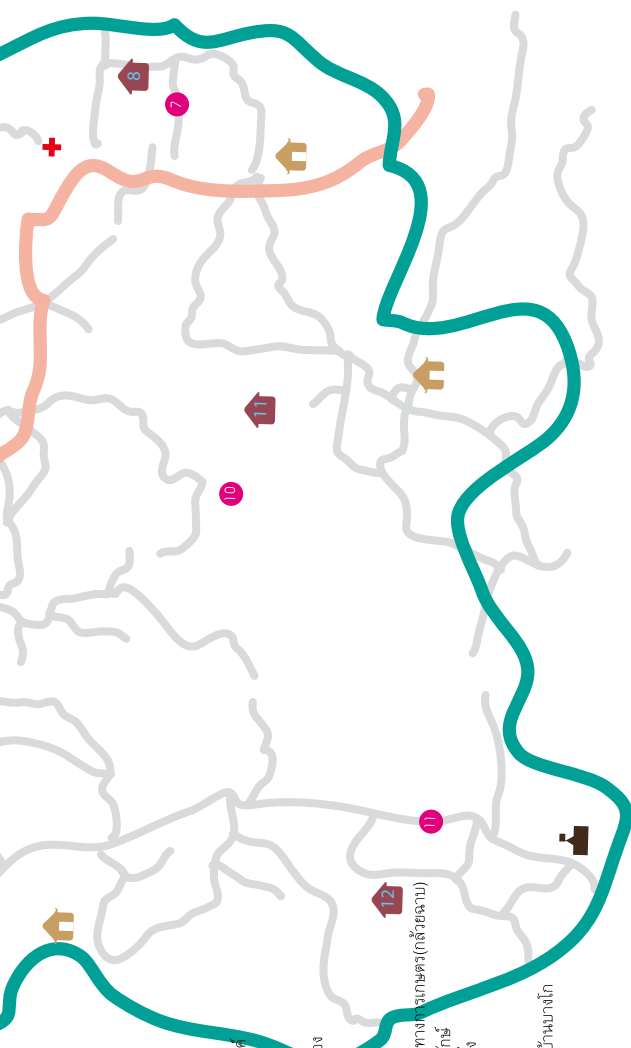
การคมนาคม

การคมนาคมของตำบลต้นยวนกับอำเภอใกล้เคียงและจังหวัดใกล้เคียงนั้นใช้ทางหลวงแผ่นดินสาย 401 สายสุราษฎร์ธานี - ตะกั่วป่า ทางหลวงสาย 4246 ผ่านหมู่ที่ 6,7,8,9 ทางหลวงสาย 415 ผ่านหมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 10 เชื่อมต่อดำบลคลองชะอุ่น ถนนสาย 3090 เชื่อมต่ออำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

แผนที่แหล่งปฏิบัติการเรียนรู้
ชัยชนะ

- 01** กลุ่มภวนกาดและสวนศรี
- 02** กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
กลุ่มทำเครื่อง แกง
กลุ่มผู้ปลูกดอกดาเรือง
- 03** กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- 04** กลุ่มเลี้ยงสุกร
กลุ่มหมอดอกกอก
- 05** กลุ่มเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร(กล้วยฉาบ)
กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
กลุ่มป่าชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง
- 06** กลุ่มช่างบริการ
- 07** กลุ่มนางไพร
- 08** กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางโก
ธนาคารต้นไม้
- 09** กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
กลุ่มเลี้ยงสุกร
กลุ่มปลูกผัก
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพวงทรีดอกไม้จันทร์
กลุ่มพ่อพันธุ์หมาก
กลุ่มกลองยาว
- 10** กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านถ้ำผุด
- 11** กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง(ทมอเล็ก)

02 คำสั่งจากส่วนกลาง ที่มาจากปัญหา

ถึงที่ทำการ อบต. ราว 9 โมงเช้า พี่เวงขอเคลียร์งานชั่วโมง
หนึ่ง แล้วจะพาออกไปสมทบกับคณะที่เขามาดูงาน

ตกลงนี้เราโชคดีหรือโชคร้าย

ที่ว่ายังสงสัยอยู่เนื่องมาจาก ที่ว่าโชคดีก็คือ
ชาวบ้านเขาเตรียมศูนย์เรียนรู้ไว้พร้อม ที่ว่าโชคร้ายก็คือ
แล้วอย่างนี้ชาวบ้านเขาจะมีเวลามาพูดคุยกับเราหรือ ถ้า
ไปพร้อมๆ กับคณะดูงาน

คิดสะระตะแล้ว “พีเวง เราไปของเราเองดีกว่า อย่าไปพร้อมพวกที่มาดูงานเลย ผมอยากมีเวลาทำงาน เยอะ ๆ ไม่อยากให้ใครมาเร่งเวลาทำงาน”

“โอเคหนึ่ง งั้นขอพีตรวจเอกสารก่อน แล้วเราค่อยไปกัน”

ก่อนที่จะออกจากที่ทำการ อบรม. ไปยังศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ เพิ่งคิดว่าอันที่จริงแล้ว ในการจะทำความรู้จักพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในแง่รายละเอียดปลีกย่อย เราควรทำความเข้าใจสภาพพื้นที่ในองค์รวมก่อนมิใช่หรือ

“พีเวงครับ คือจริง ๆ แล้วก่อนที่เราจะออกไปศูนย์เรียนรู้ ผมอยากจะทำรอบที่ อบรม. นี้มีรูปแบบการทำงานอย่างไร และเท่าที่ผมเห็นแบบผ่าน ๆ คนที่นี่ก็มีฐานะดีนะ แล้วอย่างนี้เขาจะมีปัญหาอะไรให้รัฐเข้ามาช่วย”

พอชวนคุยเรื่องนี้เท่านั้น จากแววตาของหนุ่มคนใจดีกลายเป็นแววตาของนายกษณ์นักพัฒนาทันที

“ตำบลเรามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ระบุไว้ในแผนแม่บทของชุมชน คือ การศึกษาดี มีส่วนร่วม คนเป็นศูนย์กลาง

นำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ถือว่าเป็นโชคดีของคนต้นขวนที่มีผู้บริหารท้องถิ่นใจกว้าง และบริหารงานอย่างแพร่ ๆ ใครที่มีความรู้ความสามารถผู้บริหารที่นี้เปิดโอกาสให้เข้ามาทำงานด้วยหมด แต่มีข้อแม้ที่สำคัญว่าต้องตั้งใจจริง

ส่วนตัวอยากให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกที่มีวิสัยทัศน์แบบนี้ แต่นับประสาอะไรนี้ผู้คนเรายังไม่เท่ากัน ไร่เรื่องที่จะให้สิ่งอื่นสิ่งใดมีมาตรฐานเท่ากันทั้งหมดนั้นคงเป็นไปได้

พี่เวงเล่าให้ฟังต่ออีกว่า “แนวคิดการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและนำใช้แผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตอนนี้ออกดอกออกผลแล้ว เทียบได้เลยกับ อบต. อื่น ๆ ของเราที่การบริหารแบบโปร่งใสและบริการรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ อันนี้เราไม่ได้พูดเอง แต่เป็นเสียงจากประชาชนที่สะท้อนมา”

แอบคิดในใจว่าเหมือนพี่ชมตัวเองและเกินจริงไปมัย พักหนึ่งเหมือนพี่แกจะรู้ แกเดินไปหยิบเอกสารอะไรบางอย่างมาให้ดู จึงถึงบางอ้อที่แท้เอกสารที่แกเอามาให้ดูคือเอกสารยืนยันผลของการทำงาน

ที่เห็นเด่นชัดที่สุดก็น่าจะเป็นเรื่องเกิดวิสาหกิจจากการทำแผนแม่บทชุมชน และการบูรณาการแผนแม่บท

เข้าสู่แผนของ อบต. อย่างชัดเจน

เมื่อป่าหมด น้ำก็หมดตาม

ฟังจากเบื้องต้นก็ไม่เห็นว่าคนที่นี้จะมีปัญหาอะไร หรือว่าจะเป็นลักษณะภูเขาน้ำแข็งที่เรามองไม่เห็นปัญหา ที่อยู่ใต้น้ำ อันนี้ก็คงต้องให้เจ้าถิ่นเล่าให้ฟัง

“เมื่อก่อนต้นยวนเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ สมดังชื่อของตำบล ต่อมาประมาณปี 2518-2522 รัฐ ไปให้เอกชนเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ ทำไปทำมาชาวบ้าน

ก็ไปร่วมเอากับเขาด้วย เข้าไปจับจองและหักร้างทางพง เพื่อทำสวนยางพารา มีทั้งที่ทำโดยคนในพื้นที่และคนต่างถิ่นเพิ่งเข้ามาอยู่ใหม่

“ผลก็คือจากป่ากว่า 5,000 ไร่ถูกทำลายลงจนแทบเหลือไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ น้ำกินน้ำท่าก็เริ่มขาดแคลนทำให้ทำการเกษตรไม่ค่อยได้ผล

“แล้วมันไม่ได้จบแค่นั้นผลจากการที่ไม่มีป่าเพื่อซับน้ำ เวลาฝนตกหนัก ๆ บางทีก็มีเหตุการณ์น้ำท่วม ดินถล่มตามมา โชคดีที่ว่าในปี 2532 รัฐประกาศนโยบายยกเลิกการให้สัมปทาน ทำให้เราไม่ต้องเผชิญปัญหาไปมากกว่านี้”

ได้ยินเรื่องนี้แล้วนึกถึงหนังสือ ‘ล่มสลาย’ ของจาเร็ด ไดมอนด์ เลย์ทีเดียวที่กล่าวว่าการที่สภาพแวดล้อมของสังคมหนึ่งจะพินาศไปนั้น ปัจจัยหลักหนึ่งประการคือนโยบายจากภาครัฐ ซึ่งเรื่องทำลายธรรมชาติรัฐไทยไม่ต้องยกกว่าชาติใดบนโลก

ไม่ว่าจะยุคสมัยไหนเรามักเห็นธรรมชาติเป็นสิ่งที่แลกได้ด้วยสินทรัพย์ โดยไม่นึกถึงผลพลอยได้ที่จะตามมา

ถามพี่เวงว่า ณ วันนี้ ปัญหาเรื่องน้ำท่าหมดไปแล้วหรือยัง คำตอบที่ได้แม้จะไม่น่าประทับใจนักแต่ก็คงมีสภาพดีกว่าในยุคที่มีการสัมปทานป่าแน่นอน คือ หลัง

จากมีการช่วยกันปกป้องป่าต้นน้ำ สภาพป่าเริ่มกลับมาสมบูรณ์ เริ่มมีผึ้งและสัตว์ป่าเข้ามาอาศัย ชาวบ้านกลับมาหาของป่าเพื่อเป็นรายได้เสริม

และที่ไม่อาจกล่าวข้ามได้ ‘น้ำท่าเริ่มกลับมา’ อย่างไม่ดีเท่าที่ฟังก็ยังพบว่าในหน้าแล้งก็ยังมีปัญหาเรื่องน้ำอยู่ดี แต่คิดว่าคงไม่เหนือปากว่าแรงผู้บริหารของที่นี่แน่

เกษตรเชิงเดี่ยว อีกหนึ่งปัญหาที่อยู่รอดภูเขาน้ำแข็ง

คุยกันไปมาชักเริ่มออกกรส ที่ได้ทราบปัญหาของที่นี่อีกอย่าง จริงๆ คงต้องบอกว่าเป็นปัญหาของเกษตรกรไทยโดยรวมมากกว่า นั่นคือการส่งเสริมให้ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวของกระทรวงการเกษตรฯ ที่เราๆ ท่านๆ ในสมัยนี้ต่างทราบดีว่าส่งผลเสียเป็นองค์รวมต่อเกษตรกรชาวไทยมากกว่าส่งผลดี

คิดอย่างนี้ พูดอย่างนี้ถ้าจะว่าไปแล้วคงไม่ยุติธรรมกับเจ้าหน้าที่รัฐสมัยก่อนเท่าไรนัก เหตุเพราะเรามองกลับไปในอดีต มองกลับไปเมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้ว แต่ว่ายุคหนึ่งสมัยหนึ่ง นโยบายบางอย่างก็อาจจะเหมาะสมกับยุคนั้นก็ได้

แล้วนโยบายปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยวที่ว่ามานี้ก็อาจจะเหมาะกับยุคสมัยนั้นที่ส่งเสริมการเร่งการผลิตเพื่อส่ง

ออกก็อาจจะเป็นไปได้ แต่สำหรับในยุคนี้สมัยนี้เจ้าหน้าที่รัฐก็ต้องยอมรับแล้วว่า ณ ปัจจุบัน เกษตรเชิงเดี่ยวไม่ใช่คำตอบของประเทศไทยอีกต่อไป

สำหรับพื้นที่ต้นยวน เจ้าถิ่นเล่าพอสรุปคร่าว ๆ ว่า “ในช่วงที่การทำเกษตรเชิงเดี่ยวเฟื่องฟู โดยเฉพาะการทำสวนยางพาราและสวนปาล์ม ชาวบ้านใช้สารเคมีเพื่อเร่งการเจริญเติบโตกันมาก ซึ่งมันก็ออกฤทธิ์ต่อคนในที่สุด ทั้งผิวหนังเปื่อยพองเอเย่ ทั้งมีปัญหาเรื่องระบบหายใจเอเย่ ที่นี้อคยาก็มีมาก ทุกอย่างมาหมด

“ส่วนตอนนี้ถึงแม้ว่าจะใช้กันอย่างระวังมากขึ้น แต่ด้วยราคายาง ราคาปาล์มที่ย่ำยวน ชาวบ้านก็ยังคงใช้สารเคมีเยอะอยู่ดี เราก็คงได้แต่เตือนกันไป”

03 พื้นที่ต้วงป่าชุมชน

ที่แรกนึกว่าพี่เวงจะให้ไปกับคนขับรถแล้วแยกไปดูแลคณะที่มาดูงาน ที่ไหนได้แถมเห็นความสำคัญของสื่อตัวเล็ก ๆ มากกว่าที่คิด ผู้ที่รับหน้าที่รับผิดชอบทริปนี้ตลอดการเดินทางคือ ป้าเวงคนนี่นี่เอง

เดิมทีสมัยก่อนตอนที่ยังเป็นวัยรุ่น มาทำงานใหม่ ๆ สิ่งหนึ่งที่ไม่ชอบเลย คือ การลงพื้นที่แล้วต้องมีเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ตามประกบ ด้วยความที่มักคิดไปเองว่า พอมีเจ้าหน้าที่ไปกับเราแล้วชาวบ้านจะเกรงใจเจ้าหน้าที่และให้ข้อมูลเหมือนท่องสคริปต์มา

แต่เมื่อยิ่งทำงานมากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น ผ่านงานอะไรหลายอย่างมากขึ้น ใจความกินแรงแคลงใจต่าง ๆ ก็ค่อยลดเลือนหายไป ยังมีคนในพื้นที่ลงไปกับเรา คิดว่าการทำงานยิ่งสะดวกขึ้น ง่าย ๆ ลองคิดดูหากท่านเป็นชาวบ้านแล้วอยู่ดี ๆ มีใครที่ไหนก็ไม่รู้มาถามโน่นถามนี่ เราจะกล้าคุยด้วยมั้ย แต่เมื่อมีคนในพื้นที่มาด้วย ชาวบ้านแทบจะพูดเป็นต่อ่อยหอยเลย จะผิดไปแปลกไปก็คงไม่มากกว่านี้

ศิรินตามรัฐ ช่องโหว่ของปัญหาสิ่งแวดล้อม

อย่างที่กล่าวไปในบทที่แล้วว่าปัญหาของต้นยวนที่หนักหนาสาหัสที่สุดก็คือเรื่องการขาดแคลนน้ำ ถ้าอย่างนั้นคนที่นี่เขาแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างไร หรือว่า

ปล่อยเลยตามเลยให้เป็นหน้าที่ของภาครัฐ

เก็บความสงสัยได้ไม่นาน เหมือนพีแหว่งรู้ใจน้องคนนี่ แหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชน คือที่หมายแรกที่เรากำลังจะไป

แหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำผึ่ง หากเราเดินทางมาจากที่ทำการ อบต. เราต้องเดินทางไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณสัก 20 นาทีไม่มากไม่น้อยไปกว่านี้ ขึ้นอยู่กับว่าชำนาญทางมากน้อยเพียงใด

สังเกตระหว่างทางที่ผ่านมา...อืม ทำจะจริงอย่างที่นายกขเวง เล่าให้ฟัง ต้นยวนน่าจะมีปัญหาเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้จริง ๆ เพราะว่าสองข้างทางล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน แล้วอย่างนี้จะไปเหลือพื้นที่ป่าต้นน้ำสักเท่าไรเล่า

ผู้ใหญ่บุญทัน บุญชูคำ ประธานกลุ่มเดินออกมาต้อนรับด้วยใบหน้าสดชื่น...สไตล์คนใต้ พร้อมกับถามเราว่า “นายกขคนที่มาดูงานมีคนเดียวหรือ อย่างนี้ที่ผมเตรียมข้าว เตรียมของไว้ก็เสียเปล่าสิ แต่ไม่เป็นไร มาคนเดียวแบบนี้จะได้ร่ายยาวประวัติของป่าชุมชนได้ถนัดถนี่หน่อย”

จากนั้น ลุงบุญทันของเราก็พาเราเดินเข้าไปในยังความทรงจำของแก

“จำได้เลยช่วงนั้นเรายังเป็นวัยรุ่นอยู่ ประมาณช่วงปี 2518 – 2522 รัฐบาลมีนโยบายหากินง่าย ๆ จากการให้สัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ ต้นยวนบ้านเราก็มะไฟมันเผาไหม้กันหมดเหมือนกัน จากพื้นที่ที่เต็มไปด้วยป่าไม้ เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีจากพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่ไร่ กลับลดลงเหลือเพียงไม่กี่ร้อยไร่”

ฟังแล้วมันยังไม่แค่นั้น ผู้ใหญ่บุญทันยังเล่าให้ฟังต่ออีกว่า “หลังปี 2532 รัฐประกาศปิดป่า เราก็นึกว่าจะจบแล้ว ที่ไหนได้ ในช่วงที่ยังไม่มีการประกาศกฎหมายเรื่องเขตป่าสงวนที่ชัดเจน ก็มีชาวบ้านบางส่วนได้เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อจับจองเป็นพื้นที่ทำกินอีก มันเลยยิ่งแย่ไปใหญ่”

จากหลักเรื่องสู่หลักพื้นที่ เส้นทางที่เกิดป่าชุมชน

เกือบไม่ต้องสาธยายต่อ พอป่าหมดแล้วจะเกิดอะไรขึ้น เราๆ ท่านๆ ล้วนรู้ดีกันอยู่แล้วว่าไม่มีป่าก็ไม่มีน้ำ ไม่มีป่าก็ไม่มีฝน ไม่มีป่าก็ไม่มีชีวิต ไม่มีป่าก็คงไม่มีวันนี้ อันหลังนี้ไม่รู้ว่าจะเกินจริงไปไกลมัย

นั่งฟังไปก็อดเศร้าใจไปกับนโยบายของรัฐสมัยก่อนไม่ได้จริงๆ แทบจะถอนคำพูดที่ว่าคนยุคหนึ่งสมัยหนึ่งก็มีแนวความคิดแบบหนึ่ง เราต้องมองคนในอดีตอย่างเข้าใจและไม่ไปตัดสิน เพราะมันเข้าใจยากจริงๆ

“แรกๆ เรายังไม่รู้หรอกว่าพอไม่มีป่าแล้วจะแย่
 อย่างนี้ ตอนนั้นน้ำท่าไม่สะดวก คนที่อยู่ท้ายน้ำนี้บางที่
 แทบจะไม่มีน้ำใช้เลย อีกอย่างพอเวลาฝนตกหนักก็มักจะ
 เกิดดินถล่ม ถ้าจำไม่ผิดปี 2527 นี้แหละเป็นจุดเริ่มต้น
 การต่อสู้ของเรา

“สมัยนั้นพวกเราไม่ได้มีความรู้ทางวิชาการอะไร
 เราคิดง่ายๆ ว่าถ้ามีต้นน้ำยังใเงน้ำก็ไม่แล้ง เลยช่วยกัน
 ต่อสู้เพื่อกันพื้นที่ป่าบริเวณคลองบางกุกยจำนวน 321
 ไร่ ให้เหลือเป็นป่าต้นน้ำ ทำอยู่เพียงไม่กี่ปีก็เริ่มเห็นผล
 ป่าเริ่มกลับมาสมบูรณ์ มีผึ้งและสัตว์ป่ากลับเข้ามาอาศัย
 น้ำท่าอะไรต่างๆ ก็กลับมาให้กินให้ใช้

“ช่วงเดียวกันนั่นเอง พอเห็นว่าน้ำเริ่มกลับมาอุดม
 สมบูรณ์ เราได้ร่วมกันสร้างฝายเพื่อใช้กักเก็บน้ำไว้ใช้ใน
 ยามหน้าแล้ง ผลก็คือชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 5 กวาร์้อยคร้ว
 เรือนได้มีน้ำใช้อย่างไม่ขาดแคลน”

ฟังสิ่งที่ผู้ใหญ่บุญทันเล่ามาก็เข้าใจโลกมากขึ้น
 คนเราต้องรอให้เดือดร้อนกันทั่วหน้าก่อนถึงจะร่วมกัน
 แก้ไขปัญหา

ผลจากรูปธรรมจึงเกิดข้อตกลงและแรงจูงใจที่จะ
 ร่วมมือในการกันพื้นที่จำนวน 241 ไร่ บริเวณหมู่ที่ 5
 เป็นป่าชุมชนเพิ่มเติม และมีการร้องขอให้สำนักงานป่าไม้
 จังหวัดสุราษฎร์ธานีเข้ามากันแนวเขตป่าชุมชน

ณ บัดนั้นกลุ่มอนุรักษ์ป่าถ้ำผึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นมา
 “ปี 2547 ได้มีการรับสมัครผู้ที่มีจิตอาสาเข้ามา
 เป็นคณะกรรมการในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และในการ
 ประชุมหมู่บ้านสมัยหนึ่ง ได้มีมติร่วมกันว่าเราจะขยาย
 พื้นที่ป่าชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง ไปเป็นจำนวน 1,636 ไร่ 77
 ตารางวา”

ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี จากพื้นที่ป่าเพียง
 หลักร้อยกลายเป็นหลักพัน ถ้าทุกชุมชนในประเทศไทย
 ทำได้ เรื่องปากเรื่องท้องของเราคงหมดห่วงไปอีก
 หลายปี

ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เคล็ดลับสู่ความสำเร็จ

ขณะที่ยังตื่นตาตื่นใจกับความพยายามของชาว
 บ้านในการพลิกฟื้นพื้นที่ป่าต้นน้ำอยู่นั้น ก็เหลือบไปมอง

เห็นกระดานรายชื่อหน่วยงานที่เข้ามาร่วมงาน และจากประสบการณ์ตรงที่เคยพบเห็นความไม่เข้าใจกันระหว่างชาวบ้านและกรมป่าไม้ในเรื่องกฎระเบียบการทำป่าชุมชนนั้น จึงอดถามไม่ได้

“ลุง ที่นี้เวลาทำป่าชุมชนชาวบ้านเขาทะเลาะกับป่าไม้บ้างมั๊ย ผมเคยไปที่อื่นแล้วชาวบ้านมักเล่าให้ฟังว่าเวลาชาวบ้านเข้าไปกินเขตป่าชุมชนหรือเข้าไปหาของป่าอะไรนี่ เขาทะเลาะจนถึงขึ้นถึงโรงถึงศาลกันเป็นประจำ”

ผู้ใหญ่บุญตันก็ถอนหายใจพร้อมกับเปรยออกมา “หนุ่ม ที่ถามมานี้เราโดนกันจนชินแล้ว แต่ก็สู้ไม่ถอย เพราะว่าป่านี้คือชีวิตของเรา ถ้าเราไม่รักษา ไม่สู้ด้วยตัวเอง จะรอให้คนอื่นมาสู้ก็คงไม่ใช่ ชำรษาการที่มาจากนอกพื้นที่จะรู้ดีกว่าเราได้อย่างไร

“จนประมาณปี 2550 เราสู้จนป่าชุมชนหมู่ 5 บ้านถ้ำผึ้ง ได้รับการจดทะเบียนป่าชุมชนอย่างถูกต้องตามกฎหมายซึ่งทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปบริหารจัดการป่าอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้นและต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เราก็ได้รับรางวัลป่าชุมชนต้นแบบภาคใต้จากกรมป่าไม้ในการบริหารจัดการที่ดี”

ระหว่างนั้นคุณลุงได้เดินไปหยิบเอกสารบางอย่างมาให้อ่าน อ่านไปพลางฟังลุงแกอธิบายไปพลาง ก็ทำให้

เข้าใจต่อว่า แม้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ป่าชุมชนประสบความสำเร็จอยู่ที่ความตั้งใจของชาวบ้านเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดี การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมให้ความรู้จากหน่วยงาน สถาบันการศึกษา หรือจะเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านออกไปดูงานเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการป่าชุมชน และที่สำคัญ คือ การสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ป่าของหมู่บ้าน

ก่อนจากกันคุณลุงบุญทันได้ฝากทิ้งท้ายไว้ว่า

“การที่จะทำป่าชุมชนให้ยั่งยืนเราต้องสนับสนุนเยาวชนรุ่นใหม่และชาวบ้านทุกคนให้เข้ามามีส่วนร่วม จะให้บางส่วนหรือคณะกรรมการเป็นคนรับผิดชอบอย่างเดียวนั้นคงเป็นไปไม่ได้ เพราะถ้าคนรุ่นนี้หรือคณะกรรมการรุ่นนี้ตายไปแล้ว และไม่มีคนมาสานงานต่อ สิ่งที่เราสร้างไว้มันก็จะค่อย ๆ หายไป”

อันนี้ผู้เขียนยกมือเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์

04 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลพลอยได้จากความอุดมสมบูรณ์

ขณะกำลังเหยียดหลังเดินออกจากศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชน คุณลุงนักอนุรักษ์ตะโกนตามหลังมาว่า

“หนุ่ม ๆ มาดูเรื่องป่าชุมชนแล้วไม่ยากฟังเรื่องงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อหรือ มันเป็นงานที่ต่อเนื่องจากงานป่าชุมชนนะ หรือว่าจะรีบไปที่อื่น”

ยอมรับว่าตอนนั้นลืมนิดไปจริงๆ ว่า ในข้อมูลที่ได้รับมาก็บอกอยู่แล้วว่าที่บ้านฝั่งนี้ไม่ได้มีดีเพียงเรื่องป่าชุมชน แต่ยังมีดีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกด้วย

งานนี้มีหรือที่อดีตเด็กค่ายอนุรักษจะพลาดได้
 ปากไปไวกว่าความคิด ตอบรับผู้ใหญ่นุญทันไป
 แล้ว เพิ่งนึกขึ้นได้ว่ามีนัดต่อกับอีกศูนย์เรียนรู้ หันไป
 มองหน้านายกฯ ป้าเวงเราพยักหน้ารับพลางบอกว่า
 “เอาเถอะ ไหนๆ ก็มาจนถึงที่แล้ว เดี่ยวจะโทรไปเลื่อน
 อีกทีให้”

เรื่องจบ เท็จจบ การท่องเที่ยวแนวใหม่

หลังจากตกปากรับคำผู้ใหญ่นุญทันว่าจะออกไปดู
 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ผู้ใหญ่แกได้เล่าที่มาของกลุ่ม
 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านถ้ำผิง ให้ฟังว่า

“เริ่มแรกที่ทำป่าชุมชนก็ไม่ได้คิดถึงเรื่องที่จะกลายเป็น
 เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เราคิดถึงแต่ปากแต่ท้องจริงๆ
 จนปี 2544 รัฐเข้ามาเห็นศักยภาพจึงได้มีการส่งเสริม
 ที่จะให้บ้านถ้ำผิงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของ
 สุราษฎร์ธานี ตอนนั้นเราก็งงไม่แน่ใจ กลัวว่าถ้าปล่อยให้
 กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวไปแล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะ
 ตามมา และสิ่งที่ชาวบ้านทำจะสูญเปล่า”

ไม่เฉพาะผู้ใหญ่หรอกครับ เป็นใครฟังก็กลัวทั้งนั้น
 เพราะถ้าใครที่ไม่บ้าจี้เชื่อรัฐจนเกินไป คงต้องยอมรับ
 ว่าตั้งแต่ที่บ้านเราส่งเสริมการท่องเที่ยวกระแสหลักมา
 นั้น เห็นมาแล้วร้อยทั้งร้อย ไม่ว่าจะที่ไหนก็ตามที่ได้รับการ

พัฒนาเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว ผลที่ได้
คือ ‘ละ’

ทันทีที่ขึ้น
บทรถกระบะคัน
เก่งของผู้ใหญ่ แก
เล่าให้ฟังต่ออีกว่า

“แรก ๆ ชาว
บ้านก็กลัว ผมใน
ฐานะผู้นำชุมชน
ก็กลัว ประมาณ

ปี 2545 แก่นำชุมชนได้รับเชิญให้ไปร่วมสัมมนาเรื่อง
การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กรุงเทพมหานคร ตอน
นั้นเองเราก็เริ่มเข้าใจแล้วว่าการจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนน่าจะเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ใช้นุรักษ์ป่าชุมชน
และพัฒนาชุมชนได้

“พอชาวบ้านเข้าใจหลักการดีแล้ว ทุกคนก็หมด
ห่วงและเริ่มลงมือดำเนินงาน โดยปัจจุบันกลุ่มของเรามี
สมาชิกสิบแปดครัวเรือน มีคณะกรรมการกลุ่มสิบสาม
คน และมีระเบียบในการระดมทุนจากสมาชิก คนละไม่
เกินสิบหูน หูนละร้อยบาท”

อันที่จริงแล้วรัฐไทยก็ไม่ได้พัฒนาอะไรแบบไม่ลืมหู

ลืมหูหรือไม่ฟังชาวบ้าน หน่วยงานที่เขาดี ๆ ก็มี เหมือน
มนุษย์เราที่มีทั้งดีและไม่ดี

ผางกักน้ำ จุดเริ่มของเส้นทางสำรวจแหล่งท่องเที่ยว

จับรถออกมาจากที่ทำการศูนย์ฯ เพียงไม่กี่อึดใจ ที่
ว่าไม่กี่อึดใจนี้ อยากรบกว่าแค่ 5 นาทีเท่านั้น เชื่อหรือไม่
ว่าจากทิวทัศน์ที่มีแต่สวนยาง สวนปาล์ม หรือสวนผลไม้
พอเข้าเขตป่าชุมชนเท่านั้น กลายเป็นพื้นที่ที่มีความเขียว
ขจีของเหล่าแมกไม้ที่อุดมสมบูรณ์

พูดไปก็เหมือนโม้ หากไม่ได้ไปสัมผัสด้วยตนเอง
ป่าต้นน้ำคือที่หมายแรกที่เราเดินทางไปถึง ก็สม
ดังที่ผู้ใหญ่คนเก่งเล่าให้ฟังเมื่อครั้งที่คุยเรื่องป่าชุมชน
เสียจริง

ไม่แน่ใจว่าเพราะไปตอนช่วงลมมรสุมเข้าภาคใต้
หรือเปล่า บรรดาน้ำท่า ผลหมากรากไม้ ต้นไม้ใหญ่ต่าง ๆ
ล้วนแล้วแต่ผลัดกันมายืนต้อนรับ

ผู้เขียนเองถึงอดใจไม่ได้ที่จะถอดรองเท้าเดินเท้า
เปล่าเพื่อสัมผัสความสดชื่นของผิวดิน ตอนที่เดินไปที่
ฝายกักน้ำนั้น แทบจะย้อนเวลาเป็นเด็กแก้ผ้ากระโดด
ลงน้ำเลยทีเดียวน

พอเห็นตรงนี้ก็เลยคิดว่าน้ำท่าที่มีมากขนาดนี้จะ
หายไปได้อย่างไรในช่วงหน้าแล้ง

“ที่หนุ่มเห็น เราทำดีที่สุดแล้ว เราพยายามกักน้ำไว้ใช้ในยามหน้าแล้งให้มากที่สุด แต่พอถึงหน้าฝนที่ไรรอในช่วงฝนทิ้งช่วงด้วยแล้ว ชาวบ้านต้องระวังเรื่องการใช้น้ำอย่างยิ่ง”

ถึงตรงนี้เป็น นายกะเขง ที่เล่าเสริมให้ฟัง

แปลก แต่ก็จริง ขนาดมีต้นไม้อุดมสมบูรณ์แต่พอถึงช่วงฝนทิ้งช่วงก็มีปัญหาเหมือนกัน เรื่องน้ำทำที่เราประมาทไม่ได้จริงๆ บทจะมาก็มาเยอะเกิน บทจะไม่มีก็ไม่มีเอาเสียเลย

สรุป โลกเราไม่เหมือนเดิมแล้วจริงๆ

บ่อน้ำต้น-ทรายดูด บ่อน้ำพิศวง

ใช้เวลาอยู่ที่ป่าต้นน้ำไม่นานนัก เราได้เดินต่อไปยังบ่อน้ำต้นทรายดูด ซึ่งก็ยังคงอยู่เหมือนกันว่า บ่อนี้จะมีลักษณะอย่างไร บอกตามตรงว่าเป็นนักเดินทางก็จริง แต่บ่อน้ำต้นทรายดูด นี้ “ไว้รับประทานครับผม”

เดินได้พักหนึ่งเห็นบ่อน้ำลักษณะแปลก พร้อมแผ่นป้ายแสดงให้เห็นว่ามาถึงที่หมายแล้ว

“บ่อน้ำต้น-ทรายดูด มีลักษณะเป็น บึง น้ำใส กว้างยี่สิบเมตร ลึกสองเมตร พื้นเป็นทรายละเอียด ภายในบึงจะมีบ่อย่อยสองบ่อ บ่อหนึ่งในบริเวณก้นบ่อจะมีแรงดันอากาศทำให้ทรายในบริเวณนั้นถูกดันขึ้นมา

ตลอดเวลา และหากการสั่นสะเทือนเกิดขึ้นแรงดันก็จะยิ่งมีมากขึ้น

ส่วนอีกบ่อจะเป็นบ่อดูด มีแรงลมดูดลงไป หากมีการจับหรือสัมผัสจะมีความรู้สึกคล้ายถูกไฟฟ้าช็อต”

จากสายตาของ คนนอก คงเล่าได้คร่าว ๆ ประมาณนี้

ที่ว่าไปทั้งหมดยังไม่สำคัญเท่า การเสด็จมาทอดพระเนตรบ่อน้ำ-ทรายดูดของพระสมเด็จพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นการส่วนพระองค์ ในปี 2547 ซึ่งการเสด็จมาของพระองค์ในครั้งนั้นได้ส่งผลให้เกิดศูนย์เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง

“ต้องบอกว่าพระพี่นางฯ ท่านมีพระคุณต่อดันยวน

เป็นอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวบูมขึ้นมาก็เพราะพระองค์
ตอนนั้นใครๆ ก็เข้ามาสนับสนุน

“และได้ อดต. เข้ามาสนับสนุนงบประมาณสร้าง
อาคารศูนย์เรียนรู้ แต่เราก็ไม่ได้เป็นฝ่ายรับอย่างเดียวนะ
คณะกรรมการก็ได้มีการร่างระเบียบกลุ่มขึ้นใหม่
แบ่งตามกิจกรรมซึ่งทำให้การทำงานมีความเป็นระเบียบ
มากขึ้น”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีกฎระเบียบ ข้อบังคับ
ต่างๆ ยังไม่วายที่จะมีเรื่องให้ ผู้ใหญ่บุญทัน บ่นอยู่
รำไป

“เคยมีคนพยายามลองของโดยการคำสู้กันบึงแต่ก็
ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากแรงดันของอากาศทำให้ลอย
ขึ้น ถ้าลงไปได้จริงๆ ก็ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น จริงๆ แล้ว
ลุงว่าคนเราไม่ควรลองของเลย มาเที่ยวก็น่าจะดูแต่ต
มื่ออย่างต้อง ของจะได้ไม่เสีย”

เด็กและเยาวชน กำลังพลแห่งอนาคต

ขากลับจากบ่อน้ำดินทรายคูต ช่วงพักระหว่างทาง
ได้สอบถามเพิ่มเติมว่า กิจกรรมที่จะสร้างความยั่งยืน
ให้แก่กลุ่มที่น่าสนใจและชุมชนอื่นน่าจะนำไปปรับใช้มี
อะไรบ้าง

ความหวังวิชาไม่มีอยู่ในพจนานุกรมของผู้ใหญ่ แก

บอกว่าคนอื่นก็สอนแกมาเหมือนกัน ถ้าหวังวิชากันแล้ว บ้านนี้เมืองนี้ก็ไม่มีทางเจริญ จะว่าไป...ก็ใช่ะ ทุกการเรียนรู้ต้องมาจากการถ่ายทอดถึงจะยั่งยืน แล้วการถ่ายทอดองค์ความรู้ของที่นี่ละมีอะไรบ้าง เรามาติดตามกัน

“หมู่ 5 บ้านถ้ำผึ้งเราจะมีกิจกรรมการเรียนรู้หลายกิจกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มของเยาวชนที่เขาต้องมาสืบทอดงานต่อ กิจกรรมของเยาวชนหลักๆ จะเน้นให้เกิดการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บางกิจกรรมก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

“สำหรับผู้ใหญ่เราก็ไม่ได้มองข้าม เวลามีคนเข้ามาเที่ยวเราจะพยายามจัดการให้มีการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม และหมุนเวียนตามทีกลุ่มได้คัดเลือกไว้ให้”

ที่สำคัญ ผู้ใหญ่แกไม่ได้คิดเอง เออเองคนเดียว ทุกการตัดสินใจมีการรับฟังความคิดเห็น และนำข้อเสนอจากการประชุมมาปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ

ส่วนตัวคิดว่าผลพลอยได้นอกจากเม็ดเงินที่ชุมชนไม่รู้ตัวมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลภายนอกซึ่งวันหนึ่งอาจนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์กับรู้จักสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชนในเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภค

ยิ่งปีนหน้าเดียวได้นกหลายตัวแบบนี้ก็คุ้มอยู่

ไม่หยอก

หน้าไม่พ้นตัวเหลือบไปเข้ามาสูบลผลประเวณี

เดินกลับขึ้นรถด้วยความรู้สึกอึดอัดที่ได้สัมผัส
ความสวยงามของธรรมชาติ ทันใดนั้นเองความขุ่นมัว
หัวใจที่ไม่ได้ตั้งใจบังเอิญเกิดขึ้น

ทุกการทำงานต้องมีอุปสรรค ทุกความตั้งใจต้อง
มีคนมาขัดแย้งขัดขา กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ไม่พ้น
โชคชะตาเดียวกัน

“เราจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาก็เพื่อให้ชาวบ้านได้มี
ส่วนในการอนุรักษ์ ได้แลกเปลี่ยนความรู้เพิ่มเติมกับคน
ภายนอก เรื่องรายได้เพิ่มเติมก็ถือว่าเป็นส่วนพลอยได้
เพิ่มเติม แต่ช่วงหลังๆ เริ่มมีกลุ่มบริษัททัวร์บ้าง นัก
ท่องเที่ยวที่ไร้ความรับผิดชอบบ้างที่เข้ามาเที่ยวโดยไม่
ผ่านกลุ่มของเรา

“พวกนี้บางที่เข้ามาก็เสียงดังโวยวาย บางทีก็กิน
เหล้ากันไม่เกรงใจเจ้าป่าเจ้าเขา แถมยังทิ้งเศษขยะกัน
เกลื่อนกลาด เราก็ต้องเข้าไปจัดการ ที่เลวร้ายไปใหญ่ก็
มีบางส่วนที่เข้าไปเดินเล่นแล้วเอาของกลับไป ต้นไม้บ้าง
ดอกไม้บ้าง หนักเข้าก็หักกิ่งนอกหินย้อยกลับไป”

ลุงบุญทันบ่นให้ฟังดัง ๆ

ปัญหานี้นับเป็นปัญหาโลกแตกของนักท่องเที่ยว

ชาวไทยเสียจริง ๆ พุดดี...ก็แล้ว ออกกฏระเบียบบังคับ...
ก็แล้ว แต่ไม่ได้ผล

เรื่องนี้คงเป็นอีกเรื่องที่ทำทลายกระบวนการจัดการ
การและกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อที่จะ
ทำได้สมดังคำขวัญที่ว่า “ท่องแดนมหัศจรรย์ หลากพันธุ์
พืชสัตว์ ย้อนประวัติศาสตร์สมรภูมิ โอบอุ้มด้วยธรรมชาติ
และน้ำใจ”

05 ชีวิตก็หลักสร้างคน ให้สอดคล้องกับพื้นที่

ใช้เวลาอยู่กับลunบุญทันไปเสียครึ่งวัน...แต่เอาน่า ถึงแผนงานที่วางไว้จะคลาดเคลื่อนไปบ้างแต่ก็คุ้มที่ได้พูดคุย ได้ร่วมเดินทางกับแกอยู่ไม่หยอก เพราะในความไม่เป็นไปตามแผนได้ทำให้สัมผัสคุณลักษณะเฉพาะของคนได้ บางประการ

เข้าใจว่าคนไทยในแต่ละพื้นที่นั้นอาจจะมี ความเหมือนกันในเชิงองค์กรวม แต่ในองค์กรวมแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างที่หากสังเกตดีๆ ก็ไม่ยากเกินแยกแยะได้ บางพื้นที่ผู้นำอาจจะมีผลมาก บางพื้นที่ชาวบ้านอาจเสียงดังกว่า แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าใครดีกว่าใคร

อย่างในภาคใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความเข้มข้นสูง ยิ่งเรื่องที่รัฐหรือคนภายนอกจะมาเอาเปรียบด้วยแล้ว คนที่นี่ไม่มีทางยอมอย่างแน่นอน

ไม่ได้หมายความว่าคนใต้เป็นคนไม่มีน้ำใจหรือเอาแต่พวกพ้องตนเอง กลับกัน...คนใต้จะเป็นคนประเภทหากให้ใจกับใครแล้ว เรื่องของน้ำใจนี้ไม่ต้องพูดถึง ที่พูดนี้หมายถึงเราต้องจริงใจกับเขาด้วยนะ

ที่वादก็ต้องเซิม จึงผลิตเองได้จึงดีใหญ่

ด้วยความที่คลาดเคลื่อนเรื่องเวลาทำให้ ณ เวลา

นั้นทำให้แทนที่เราจะได้พูดคุยกับ พีรัชณี และ พีโชค-
สิทธิโชค อนุจันทร์ ตามลำพัง การณ์กลับกลายเป็นว่า
มีผู้ร่วมสนทนากับเราเกือบครึ่งร้อยชีวิต

ใช่แล้วครับ เราไปปะกันกับทีมชาวบ้านที่มาดูงาน
ที่ต้นยวนพอดี ก็ถือว่าเป็นการฝากเนื้อฝากตัวแก่ชุมชน
อื่นๆ ล่วงหน้าไปแล้วกัน เพราะอีกไม่นานเกินรอก็น่าจะ
มีโอกาสดูไปเยือนชุมชนของพวกเขาเหล่านั้น

วกกลับมาที่เรื่องของเรานะ ช่วงที่อาจารย์ทั้งสอง
กำลังบรรยายหลักการทำงานของตนเองให้คนที่มาดูงาน
ฟัง ง่ายๆ ก็มีคุณลุงวัยกลางคน หนวดงามเดินเข้ามานั่งคุย
ด้วย ถ้ามองได้ก็ความจิงรู้ว่าที่แท้คุณลุงท่านนี้เป็นผู้อำนวยการ
ของโรงเรียนบ้านนาใน

ผอ.พีระ อินทรักษ์ เล่าเบื้องต้นให้ฟังว่า “ผมอยู่ที่
โรงเรียนนี้มาตั้งแต่ปี 2547 เห็นคุณครูทั้ง 2 มาตั้งแต่
เริ่มต้นทำกิจกรรมเพาะเห็ดอะไรนี่แหละ เห็นการพัฒนา
เรื่อยๆ มา ที่สำเร็จนี้ผมว่าเพราะเขาตั้งใจจริง หายาก
เหมือนกันนะคนหนุ่มสาวที่จะมาทำงานเพื่อเด็กนักเรียน
โดยไม่หวังผลตอบแทน ก็ถือว่าเป็นบุญของเด็กที่นี่

“เห็นศูนย์เรียนรู้ของเราเล็กๆ อย่างนี้แต่มันก็มี
คุณค่า และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะ
เป็นฐานความรู้ให้แก่เด็ก ส่วนเรื่องการทำงานไว้รอถาม
เจ้าของผลงานดีกว่า...นั่น เดินมาแล้ว”

ไม่รอให้พื้ดหายเหนื่อยเพราะกลัวจะขาดตอน
 เราเริ่มพูดคุยกันทันที ส่วนบรรยากาศของคุณย์เรียนรู้ไว้
 ผู้เขียนจะพาทัวร์เองหลังคุยหลักการเสร็จแล้ว

พีร์ชนี่ ชิงจ้งหะพีโซคเล่าให้ฟังก่อนว่า

“ชมรมชีววิถีมีจุดเริ่มต้นมาจากโรงเรียนเขานาในมี
 ปัญหาขาดแคลนงบอาหารกลางวัน ตอนนั้น (2545) เด็ก
 ของเราส่วนใหญ่มีปัญหาขาดสารอาหาร เราก็เลยมาหา

หนทางว่าจะทำอย่างไร
ที่จะทำให้เด็กได้มีอาหาร
การกินที่ดีขึ้น

“ที่นี้ พี่สองคน
เห็นมีพื้นที่ว่างภายใน

โรงเรียน คิดว่าน่าจะทำโรง

เรือนในการเพาะเห็ดได้ เราจึงได้ขอพื้นที่

นั้นมาใช้ อย่างผู้บริหารที่นี่ก็ดี สนับสนุนเต็มร้อย
พร้อมกับส่งไปศึกษาดูงานการเพาะเห็ดนางฟ้า ผลที่ได้
ก็ถือว่าเป็นที่น่าพอใจคือเด็กของเราเริ่มมีอาหารการกิน
ที่ดีขึ้น”

โรงเรือนกับชุมชน ความสัมพันธ์ที่ไม่อาจมองข้าม

จุดเริ่มต้นเล็กๆ สู่จุดที่ยิ่งใหญ่ ไม่เกินเลยที่จะ
กล่าวประโยคนี้อย่างเมื่อเทียบจากจุดเริ่มต้นเมื่อปี 2545
ด้วยแล้ว คงบอกได้คำเดียวว่าชมรมนี้มาไกลมากกว่าที่
แม้แต่เจ้าของความคิดทั้งสองจะคิด

เราพูดคุยไป เดินชมพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ไป อยาก
จะถามว่า “ครูครับ เมื่อตะกี้ผมฟังไม่ผิดใช่ไหมตั้งแต่เดิม
พื้นที่ตรงนี้เต็มไปด้วยหิน แห้งแล้ง ไร้ความอุดมสมบูรณ์
และว่างเปล่า แล้วครูทำยังไงถึงเปลี่ยนให้มันมามีความ
สมบูรณ์ได้ขนาดนี้”

“จะบอกว่าเราไม่ได้ทำคนเดียว ช่วงปี 2546 ที่เราขอพื้นที่ว่างเปล่าจาก ผอ. มาใช้งาน ช่วงนั้นเราขอทั้งแรงงานเด็กและแรงงานผู้ใหญ่ โดยการขอแรงให้มาช่วยกันปรับพื้นที่และให้มาช่วยสร้างโรงเรียนสำหรับเพาะเห็ดนางฟ้า

“ซึ่งการออกปากขอแรงครั้งนั้นนับเป็นจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการช่วยเหลือก็มีหลายรูปแบบ ทั้งแรงงาน เงินทอง ปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะป็นไม้สำหรับก่อสร้าง เมล็ดพันธุ์ ต้นพันธุ์พืช และสัตว์เลี้ยง

“ผลจากความสำเร็จที่เราทำร่วมกับชุมชนทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและเขตการศึกษาเข้ามาสนับสนุนเป็นอย่างดีในปีถัดมา”

เห็นหรือไม่ว่าแท้จริงแล้วการพัฒนาไม่จำเป็นต้องรอจากเบื้องบนสั่งการลงมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนอยู่ตรงหน้าผู้เขียนนี่เอง

คนเปิดเชิง

“จ๊อก จ๊อก จ๊อก” กำลังคุยเรื่องซีเรียสออกกรสอยู่ดีๆ ท้องเจ้ากรรมดันร้องออกมาเสียได้ ไม่อยากจะบอกเลยว่า ตอนนั้นอายจนแทบจะมุดแผ่นดินหนี

“จ๊อก จ๊อก จ๊อก” ไม่ใช่เราคนเดียวที่ พี่เวงเองก็ไม่

น้อยหน้าไปกว่ากัน

ก็แหม เราสองคน
ตะเวนไปโน่นนี่กับลุงบุญทัน
ตั้งแต่เข้ายันเที่ยงยังไม่มี
อะไรตกถึงท้องเลย ว่าแล้ว
พี่โชคจึงออกปากชวนทาน
ข้าวกลางวันที่นี่เอาเสียเลย

“ดีเลย น้องจะได้ลอง

กินผลผลิตจากชมรมของเรา

เรื่องสารพิษตกค้างยิ่งไม่ต้อง

กลัวใหญ่ เราปลูกเองกินเอง ยิ่งไงก็ต้องกลัวสารพิษที่จะ
ตกไปถึงเด็กอยู่แล้ว กินไปคุยไปแล้วกันนะ”

กับข้าวที่วางอยู่ตรงหน้าช่างสร้างความมีนงให้
หนุ่มแห่งที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเหลือเกิน คือประเภท
นะไม่แปลกหรอก แต่วัตถุดิบที่ใส่นี่สิ เรียกว่าเปิดซิงกัน
เลยทีเดียว

ทั้งแกงเหลือง (ส้ม) ใสเผือก มันเทศ หรือไม่ว่าจะ
เป็นแกงบวชยอดปาล์มน้ำมัน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ไม่คุ้น
ล้นทั้งนั้น แต่พอชิมเท่านั้น เป็นความแปลกใหม่ที่ควร
จดจำ (ในแง่บวก) อย่างยิ่ง

ถึงเวลากินที่ไรชอบชวนออกไปนอกเรื่อง เรื่อง
ชมรมชีวิติเราไปถึงไหนแล้วนะ อิม ไข่กำลังจะถึงจุด

เปลี่ยนผ่านจากชมรมการเพาะเห็ดมาสู่ชมรมชีววิถีแล้ว
 ั้งนี้เชิญอาจารย์ทั้งสองต่อเลยแล้วกัน

“ช่วงที่ถือว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน ถ้าจำไม่ผิดจะ
 เป็นช่วงปี 2549 วิทยาลัยการเกษตรและเทคโนโลยี
 จังหวัดสุราษฎร์ธานี เชิญพี่ไปอบรมตามโครงการชีววิถี
 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หลังได้รับการอบรมก็ได้มาสอน
 ให้นักเรียนช่วยกันทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ทำการขยาย
 เชื้อจุลินทรีย์

ต่อมาปี 2550 โรงเรียนของเราได้รับคัดเลือก
 จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฯ ให้เข้าร่วมโครงการ
 อาหารกลางวันแบบยั่งยืน ผลคือ เราได้รับการสนับสนุน
 ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านกาเพาะเห็ด
 นางฟ้า การเลี้ยงปลาตกในบ่อพลาสติก

นอกจากนี้ทางชมรมก็ได้รับการส่งเสริม
 เสริมการปลูกพืชผักกินได้เพิ่มเติม เรียก
 ว่าหลังปี 2550 เราโชคดีที่มีแต่เรื่องดีๆ
 เกิดขึ้น”

อยาก จะ บอก
 ครูโชคและครูรัชนีว่า
 โชคมันไม่เกี่ยวหรอก
 ครับ ที่มีวันนี้เพราะ
 พี่สองคนเป็นคนจริงมากกว่า (ทำจริง

ตั้งใจจริง)

ครอบครัวในพื้นที่เดี่ยว ปิดประตูออกจาก

ที่นี้ก็ตามที่สัญญาว่าจะพาทัวร์พื้นที่จริง ผิดถูก
ประการใดขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

พื้นที่ของ ศูนย์ เรียนรู้ ชุมรม ชีววิถี โรงเรียน
บ้านเขานาในตั้งอยู่บนเนื้อที่ 3 งาน สุดแนวเขตโรงเรียน
ติดเชิงเขาแดง ภายในแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนต่างๆ ที่ให้
เด็กได้ฝึกหัดเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

บอกตามตรงว่าอัจฉราเด็กสมัยนี้ไม่น้อยที่เวลาจะ
เรียนอะไรก็ได้เรียนบนพื้นที่จริง ฝึกจริง ทำจริง ได้ผล
จริง ฟังแล้วคั่นๆ เหมือนจapunม...อย่างไรไม่รู้ เล่นจริง
เจ็บจริง

เดินต่อไปอีกนิด แหล่งโปรตีนหลักของเด็กยืน
ส่งเสียงร้องอู๊ด ๆ อยู่ในหลุมขนาดเล็กลงเหมาะสำหรับ
พื้นที่

การที่เราจะประสบความสำเร็จอย่างข้างต้นนั้นจะ
ว่ายากก็ยาก จะว่าไม่ยากก็ไม่ยาก พี่โชคได้ฝากเคล็ดลับ
มาดังนี้

“สิ่งที่จะฝากให้คนที่มาดูงานหากอยากประสบ
ความสำเร็จ สิ่งที่สำคัญที่สุดได้แก่ความรับผิดชอบ จิต
สาธารณะต้องสูง และต้องอย่าหวังแต่ประโยชน์ ต้องมี
ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นเป็นที่ตั้ง ใครพูดอย่างไรก็ไม่ต้อง
ท้อถอย อีกอย่างเราต้องยืนให้ได้ด้วยตัวเราเองก่อนที่จะ
ไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่น”

ทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับบริบท การสร้างคนทุกวิถี

ได้แต่พูดถึงชมรมชีววิถีว่าดีอย่างไรดีอย่างไร แล้ว
จริงๆ คำว่าชีววิถีแปลว่าอะไร ส่วนตัวยังไม่ค่อยเข้าใจ
แนวคิดดังกล่าวมากพอ เรื่องนี้แนวคิดนี้คงต้องให้เจ้าของ
โครงการเป็นผู้อธิบายน่าจะเหมาะสมที่สุด

“ชีววิถีเป็นกระบวนการสร้างคนให้มีทักษะชีวิตที่
สอดคล้องกับบริบทชุมชนเกษตรกรรม เพื่อเป็นพื้นฐาน
แก่เด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ โดยเราจะนำหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเข้ากับกิจกรรม

การเรียนการสอน โดยเน้นสร้างการมีส่วนร่วมระหว่าง
ผู้สอน-ผู้เรียน-โรงเรียน-ชุมชน”

พีรัชনীอธิบายความหมายโดยคร่าว ๆ ให้ฟัง

พูดง่ายทำยากมาอีกแล้ว ถึงตรงนี้ถามพีทั้งสองไป
ตรง ๆ “มันจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน โครงการแบบนี้
เห็นมาเยอะแล้วที่พอไม่มีเงินสนับสนุนหรือผู้รับผิดชอบ
โครงการย้ายโรงเรียน งานพวกนี้ก็สลายตัวไปด้วย”

เจอคำถามบาดใจเข้าไป ก็ไม่รู้ว่าครูทั้งสองจะเคือง
มากน้อยเพียงใด แต่ทำใจได้เล่าในเมื่อต่างคนก็มีหน้าที่
ที่ ผู้เขียนก็มีหน้าที่ที่ต้องสะท้อนความเป็นจริงทุกด้าน
ดังนั้นก็เลยได้แต่บอกพีเขาไปว่า “อโหสิกรรมให้ด้วยนะ
ครับ แต่จำเป็นต้องถามจริง ๆ”

“ถามมาพีก็ตอบตามความเป็นจริง พีคงทำให้มาก
ที่สุดเท่าที่ทำได้ เราเกิดจากมาด้วยตัวของตัวเองไม่ได้
ขอเงินจากใคร ตอนนี่ถึงเราไม่อยู่โครงการก็อยู่ได้ ที่มา
สนับสนุนก็ช่วงหลังทั้งนั้น ส่วนจะยั่งยืนไม่ยั่งยืนก็ต้อง
แล้วแต่เด็กด้วย

“ที่เราได้จากโครงการนี้มากที่สุด คือ ความสุขทาง
ใจ ที่เห็นเด็ก เห็นชุมชน มีความสุข ที่สำคัญคือเด็กได้
ความรู้ ได้มีส่วนร่วม ได้ไปต่อยอด ได้เป็นฐานในการไป
ประกอบอาชีพเพราะว่าบางคนก็ไม่ได้มีโอกาสศึกษาต่อ
แค่นั้นก็ถือว่าโครงการของเราประสบความสำเร็จแล้ว”

หันไปมองหน้า ผอ.พีระ เห็นสายตาที่แถมองมา
ประมาณว่า ไม่ผิดจากที่พูดใช่ไหม ครสองคนนี่เขาทำจริง
ทำโดยที่ไม่หวังผลตอบแทนเลยด้วยซ้ำ

ตอนนี้รู้สึกอึดใจมากกว่าอึดท้อง เพราะก่อนกลับ
ครูทั้งสองยังอุตส่าห์เสิร์ฟของหวานทางใจเพิ่มเติมอีก
ด้วยประโยคซึ่งว่า

“การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากจิตสำนึกใน
บุคคลและสังคม เราต้องไม่นึกว่าเราเป็นเฉพาะครูแต่
ต้องตระหนักถึงหน้าที่ของข้าราชการว่าเราต้องคืนให้
คุณแผ่นดิน”

06 กาคะแม 'พัชร์ตรี' หรือจ๊ะจู้กาคะแม 'บ้านปากน้ำ'

อิมท้อง อิมใจ กันเป็นที่เรียบริ่อย หันไปมองหน้าพี่
 นายกฯ “พี่ครับ ป้ายหน้าขอเบาๆ สบายๆ บ้าง เดี่ยว
 คนอ่านจะป้ายหน้าหนีเสียก่อน ถ้าเป็นไปได้อางี้แล้ว
 กัน เรื่องปากท้องเด็กเราผ่านไปแล้ว คราวนี้ไปดูเรื่อง
 ปากท้องผู้ใหญ่บ้าง”

“น้อง วันนี้เราไปมากัน 3 ทีแล้ว วันนี้พี่ว่าพอก่อนดี
 กว่า อีกอย่างพอดีพี่ต้องไปเตรียมงานเลี้ยงส่งคนที่เขามา
 ดูงาน ไว้พรุ่งนี้จะให้คนที่ อบรม. มารับแต่เช้า เดี่ยวพี่ไปส่ง
 ที่ที่พัก แล้วเย็นๆ ออกมากินข้าวด้วยกันนะ”

จริงๆ ตอนที่ก้มลงดูนาฬิกา พี่เพิ่งจะป้าย 3 โมง
 เอง จะอแงไม่ยอมกลับที่พักก็กลัวจะขัดใจเจ้าบ้าน เลย
 เออออห่อหมกตามไปก่อน แต่เดี๋ยวเถอะ ถึงที่พักแล้วพ่อ
 จะหาทางออกมาเองให้ดู

ถึงที่พักความหวังพังทลายโดยสิ้นเชิง ก็พี่แกล้ง
 พามาปล่อยอยู่กลางป่า กลางเขาเสียอย่างนั้น

แต่ตรึม ลมตก ยามเย็นพี่เซวงเดินยิ้มอาดๆ มา
 ด้วยมาดนักบริหารหนุ่มรูปหล่อ ภาพของแกในตอนนี้อย่าง
 ต่างจากเมื่อเช้าแบบคนละคนที่เดียว

“ไป เราไปกินข้าวกัน พี่รู้ว่าวันนี้น้องยังอยากจะ
 ไปดูศูนย์เรียนรู้อีกแห่งหนึ่ง แต่พี่ติดงานจริงๆ เอาจ้พอดี
 กลุ่มแม่บ้านที่เขารับผิดชอบเรื่องงานเลี้ยงคืนนี้ มีประธาน
 ของกลุ่มกาละแมสวรรณเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ไว้พี่จะดึงแก

มาให้สัมภาษณ์นะคะ ตกลงมั้ย”

จากทองม้วนสู่กาละแม ความกดดันที่มีตามทางเลือด

ถึงงานเลี้ยง มีผู้ใหญ่คนโน้นคนนี้เดินมาคุยด้วย
เนื้อความส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภท “อย่าลืมไปที่บ้าน
พี่บ้างนะ นี่พอกลับจากต้นยวนไป พี่จะกลับไปทำให้ที่
บ้านดียิ่งกว่านี้อีก”

หรือไม่ก็จะเป็นประเภท “ไปมาก็ต่าบลแล้ว ต่าบล
ไหนดีทีสุด”

ที่ให้แนะนำวิธีการทำชุมชนสุขภาวะก็มี แต่อันนั้น
รู้สึกจะเกินหน้าที่ไปนิดหนึ่ง จึงได้ปฏิเสธไปอย่างนุ่มนวล
ที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในที่สุดก็ได้เจอ
เจ้าตัว เจ้าของกาละแม
สูตรเด็ดที่ว่ากันว่าเป็น
ถึงสูตรสวรรค์เสียล่ะ
พี่ ฝน-สาย ฝน
คชโกสัย ประธานกลุ่ม
กาละแมสวรรค์ สูตร
โบราณ กำลังง่วนอยู่
กับการจัดอาหารให้
แก่เหล่าแขกเหรื่อ หัน

มาบอกว่า อีกแป๊บหนึ่งนะ ประมาณ 30 นาทีแล้วค่อย
มาใหม่

“เมื่อก่อนกลุ่มแม่บ้านหมู่ 1 เรารวมตัวทำขนม
ทองม้วนขายเพื่อเป็นรายได้เสริม แต่ทำเท่าไรก็ไม่
ประสบความสำเร็จสักที เห็นผู้ใหญ่เขาว่าทำไปแล้ว
หาตลาดไม่ได้ จึงได้มานั่งปรึกษากันในกลุ่มว่าจะเอา
อย่างไรต่อดี

“พอดีมีสมาชิกคนหนึ่งเสนอมาว่า บ้านเรามี
มะพร้าวมากและก๊วกนกาละแมเป็นกันเกือบทุกบ้าน
ทำไมไม่ลองก๊วกนกาละแมขายดู เพื่อจะสำเร็จก็ได้ อีก
อย่างตลาดก็น่าจะดีเพราะสามารถขายได้ทั้งงานมงคล
งานบวช งานบุญ หรือแม้กระทั่งพวงงานอวมงคล
ต่างๆ”

คุยกับพี่ฝนพักหนึ่ง แกเดินไปหยิบกาละแมมา
ให้ลองชิม เชื่อมัยจากคนที่ไม่เคยชอบกาละแมมาก่อน
เพียงได้ชิมกาละแมที่นั่นเท่านั้น “คุณเอ๊ย หอม หวาน มัน
ขนาดนี้ใครไม่ชอบก็บ้าแล้ว”

ชิมจนปากมันเสร็จแล้ว นึกขึ้นได้ว่ามาทำงาน จึง
ต่อเลยนะพี่ฝน

แล้วที่มาของชื่อกาละแมสวรรค์ สูตรโบราณ มีที่มา
ที่ไปอย่างไร คนในกลุ่มตั้งชื่อเองหรือว่ามีใครมาตั้งให้ จะ
ว่าไปแค่ชื่อนี้ก็การตลาดกินขาดแล้ว

“ตอนปี 2545 ทำจะได้ หลังจากทีสร้างโรงเรือน หม่อมหลวงประทีป จุฑาภิรมย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด สุราษฎร์ธานีในขณะนั้น ได้มาเป็นประธานในงานเปิด กลุ่ม และได้ตั้งชื่อผลิตภัณฑ์ของเราให้ว่ากาละแม่วรรค์ สูตรโบราณ

“แกบอกกับเราว่ากาละแม่นี้กินแล้วไม่เหมือน ของใคร หวาน มัน กำลังดี กินแล้วเหมือนได้ขึ้นสวรรค์ ชื่อที่แกตั้งจึงน่าจะเหมาะที่สุด”

คุยกำลังออกรส เผอิญพี่ฝนต้องกลับไปเตรียม อาหารต่อ กอปรกับตัวผู้เขียนเองก็ต้องจรถกลับไปโต๊ะ อาหารประจำตำแหน่ง

ก่อนกลับได้บอกพี่ฝนไปว่า “พรั่งนี้เข้า เจอกัน นะพี่”

การ์ตูนความอร่อยดวงมาตรฐานผลิตภัณฑ์สัตว์

ตื่นเข้ามาพร้อมๆ กับละอองฝนที่สาดซัดเข้ามา

“ฝนजारอให้งานเสร็จก่อนแล้วค่อยตกลงมานะ”

เช้าวันนี้...เอ๊ะ ทำไมหน้าตา นายกษेत्रง จึงเปลี่ยนไปจากหนุ่มใหญ่ กลายเป็นสาวรุ่นพี่ไปเสียอย่างนั้น พี่นก-พรทิพย์ ละหารเพ็ชร เจ้าหน้าที่วิชาการ โครงการ ชุมชนสุขภาวะ บอกกับเราว่า “เข้านี้พี่จะเป็นคนนำทางเอง พอดีนายกษेत्रงจะ น่าจะตามมาได้ช่วงสายๆ”

กลุ่มกัลละแมสวรรค์ สูตรโบราณ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านปากน้ำ โรงเรือนเป็นอาคารชั้นเดียว และจะว่าไปแล้ว จากสายตาที่เห็น สีของอาคารนี้ก็ช่างสมกับสีของ โรงเรือนผลิตขนมเสียจริงเชียว ก็เล่นสีชมพูปิ้ง

“เราได้รับบริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรือน เมื่อปี 2545 ต่อจากนั้นจึงได้นำเงินปันผลมาต่อเติมโรงเรือนแรกๆ ก็กวนกันด้วยวิธีโบราณใช้เตาหลุมชุดกันเอง กวนกันเอง

“พอมาถึงปี 2548 กัลละแมของเราเริ่มมีชื่อเสียง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้ให้งบมาปรับปรุงโรงเรือน จากเตาหลุมก็มาใช้เตาแก๊สแทนทำให้ กวนกัลละแมได้มากขึ้น ทำให้เราสามารถขยายตลาดออกไปนอกตำบลได้”

ไม่ได้มีแต่อาคารเท่านั้นที่สีหวานหอม พี่ฝนเจ้าของ บทสัมภาษณ์เมื่อสักครู่ ก็สีสันสดใสไม่แพ้กัน

บังเอิญโชคไม่ดีที่วันที่ผู้เขียนไปเยือน ไม่มีมอเตอร์

สั่งเข้ามา เราจึงได้แต่พูดคุยกันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น
 เลยอดที่จะสัมผัสกลิ่นหอมหวานของการกวนกาละแม
 เลย เสียตายจริง ๆ

ส่วนการได้มาซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ
 สีดาวนั้น พี่ฝนเล่าว่า

“สาเหตุที่ได้มาตรฐานสีดาว น่าจะมาจากการที่
 กาละแมของเรามีรสชาติอร่อย หอม ใช้มะพร้าวสด ไม่
 ใส่สารกันบูด แถมยังกวนสดใหม่ตามออเดอร์ที่สั่ง ไม่มี
 การกวนเก็บไว้

“ตอนที่ไปประกวดนะ กรรมการถามใหญ่เลยว่า
 เรามีเคล็ดลับอะไร พอจะสอนเขาได้มั้ย พี่บอกว่าจริง ๆ
 กวนกาละแมมันไม่ยาก แต่ต้องใช้ใจทำ ของทุกอย่างต้อง
 สดใหม่ ไม่เอาเปรียบลูกค้า พี่ว่าตรงนี้อีกอย่างที่ทำให้เรา
 ประสบความสำเร็จ”

อันนี้ยกสองมือเห็นด้วยเลยครับว่ากาละแมที่นี้สด
 ใหม่ ควรค่าแก่รางวัลสีดาวจริง ๆ ครับ

งั่งจิ้นตัวจัวตุดิบท้องถิ่น

อีกปัจจัยที่พี่ฝนเล่าให้ฟังว่าทำไมกลุ่มกาละแม
 สวรรค์ถึงยั่งยืน คือ การผลิตกาละแมของคนที่นี่ วัตถุประสงค์
 ส่วนใหญ่กว่า 80 เปอร์เซ็นต์จะเป็นของในพื้นที่

“จะใช้มะพร้าวเฉพาะที่มีในหมู่บ้านเราเอง แรก ๆ

ชาวบ้านก็ให้โดยไม่คิดเงิน ต่อมาพอกลุ่มเริ่มมีรายได้ เริ่มเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านจึงได้เริ่มคิดค้ามะพร้าว แต่ก็ไม่ได้คิดกันแบบราคาบ้าเลือดเหมือนไปซื้อที่อื่น พี่ว่ามันเหมือนต่างคนต่างช่วยเหลือกันมากกว่า

“อีกอย่างสมัยก่อนที่ยังใช้ถ่าน กลุ่มก็ไม่ได้ออกไปซื้อหาจากใครอื่นไหน ซื้อจากตลาดในชุมชนของเราเอง เจตนาของเราคือไม่ยอมให้เงินต้องออกไปจากชุมชน”

ส่วนตัวคิดว่าตรรกะตรงนี้ถือว่าน่าสนใจและควรเอาเยี่ยงอย่างมาก วัตถุประสงค์ในพื้นที่ เงินก็อยู่ในพื้นที่ ความมั่งคั่งก็อยู่ในพื้นที่ ทุกสิ่งทุกอย่างหมุนเวียนอยู่ในพื้นที่ อย่างนี้จะไม่มั่นคงได้อย่างไร

ถามต่อไปว่าแล้วในส่วนของการตอบแทนชุมชน กลุ่มของพีจัดกิจกรรมอะไรบ้าง หรือก็ช่วยเหลือเฉพาะในเรื่อง

การรับซื้อวัตถุดิบอะไรต่าง ๆ เท่านั้น

เหมือนไปดูถูกกลุ่มแก่ที่เหมือนกับว่าจะสนใจแต่เรื่องเงินทอง พี่แกสวนกลับทันทีทันใด

“ยอมรับว่าเรื่องเงินเรื่องทองก็สำคัญ แต่เรามีอาชีพหลักอยู่แล้ว ที่ทำตรงนี้ก็แค่อาชีพเสริม มันเหมือนกับว่าทำไปทำไมเราอยากที่จะอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ลูกหลานมากกว่า

“ตอนนี้ก็ให้คำปรึกษาและนำมาถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนและคณะศึกษาดูงานไปหลายกลุ่มแล้ว เราก็ได้แต่หวังว่าเขาจะช่วยกันรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยเราไว้”

สูตรการทำกอละแม สวรรค์สูตรโบราณ บ้านปากน้ำ

วัตถุดิบที่ใช้

1. มะพร้าว	20	กิโลกรัม
2. น้ำสะอาดที่ผ่านการฆ่าเชื้อ	12	ลิตร
3. น้ำตาลโตนด	10	กิโลกรัม
4. แป้งข้าวเหนียว	5	กิโลกรัม
5. ถังใส่ผลิตภัณฑ์		

วิธีการทำกอละแม สวรรค์ สูตรโบราณ

1. คั้นมะพร้าวชูดด้วยน้ำอุ่นที่สะอาด ซึ่งมีประมาณ 12 ลิตร
2. ละลายแป้งข้าวเหนียวกับน้ำกะทิ
3. ละลายน้ำตาลโตนดให้ละลายกับน้ำกะทิ และแบ่งไว้ส่วนหนึ่งสำหรับใส่เวลาแป้งแข็ง
4. นำน้ำกะทิที่ละลายกับแป้งข้าวเหนียว และน้ำกะทิที่ละลายกับน้ำตาลโตนด เทรวมผสมกันในกระทะ และกวนจนกว่าจะเหนียว และใส่น้ำกะทิเพิ่มจนแล้วเสร็จ

 ระบบการศึกษา วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชุมชน
แหล่งเรียนรู้ ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์
พ่อท่านสมเด็จ ต้นจัน อิน พรหม และแม่น้ำสองสี
หมู่ที่ 1 ตำบลคันธาร อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

07 ประวัติศาสตร์กว่าพันปี ที่มาจากชุมชนบ้านปากน้ำ

“มาถึงบ้านปากน้ำแล้ว พี่ว่าน้องน่าจะเข้าไปกราบไหว้พ่อท่านสมเด็จ วัดปากตรัง หน่อยนะ จะได้ไม่เสียที่ อีกอย่างที่นี่ก็เป็นศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วย พี่ได้ยินจากนายกฯมาว่าน้องชอบประวัติศาสตร์ เพื่อน้องจะเอาไปเขียนอะไรต่อได้”

ได้ยินเรื่องประวัติศาสตร์ที่ไรเป็นอดใจไม่ได้ ไม่ว่าจะประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ราชสำนัก ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์การเมือง หรือไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์อะไรก็ตามที

ที่สำคัญอยากบอกว่าความอดใจไม่ได้ดังกล่าวไม่ได้อยู่ในรูปการคลังชาติ หรือเที่ยวดูถูกชาติของใครต่อใคร ซึ่งเรื่องนี้คงเป็นเรื่องที่คนไทยส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยเข้าใจ เพราะชาติของเรา บอกแบบไม่กลัวโดนตำเลย ว่าเป็นชาติที่สอนประวัติศาสตร์ให้เกลียด ให้ดูถูกชาวบ้านเขาเป็นหลัก

ไม่อยากจะกล่าวว่าใครเป็นคนเริ่มต้น เพราะอย่างที่เคยบอกเรื่องของยุคสมัยหนึ่งก็ควรปล่อยให้เป็นเรื่องของยุคสมัยหนึ่ง เรื่องที่จะไปกล่าวหาว่าคนยุคนั้นหน้ามืดตามัวอันนี้ไม่ควร เพราะในอนาคตท่านก็อาจจะโดน

ลูกหลานกล่าวหาในข้อหาเดียวกันก็อาจเป็นได้

แต่สำหรับโลกยุคปัจจุบันตามความเข้าใจอัน
น้อยนิดของตนเองประวัติศาสตร์ควรเป็นเรื่องที่เราศึกษา
หาเหตุปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม เลือกที่จะ
เดินตามในบางเรื่อง เลือกที่จะไม่เดินตามในบางเรื่องโดย
เฉพาะเรื่องที่สร้างความปั่นป่วนให้แก่ชาติบ้านเมือง
แหลม พุดถึงประวัติศาสตร์ที่ไร ไปไกลทุกที่

พ่อท่านสมเด็จ ต้นจันทน์-อิน-พรหม หลักฐานที่มีตัวตน

รถของ อบต. เคลื่อนตัวเข้าเทียบท่าวัดปากตรัง
พร้อมเสียงพีนกอธิบายที่มาที่ไปเล็กๆ น้อยๆ อยู่พักหนึ่ง
ผู้ใหญ่บอง-เกียรติศาสตร์ อันชาววงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่
1 บ้านปากน้ำ เดินเข้ามาหาเรา พี่เขาพูดคุยกับพีนกพัก
หนึ่ง แล้วจึงหันมาหาตัวต้นเรื่องอย่างเรา พร้อมรอยยิ้ม
บางอย่าง

“ได้ข่าวว่าเป็นนักเลงประวัติศาสตร์รีไหนดลองบอก
ประวัติศาสตร์ต้นยวนเท่าที่น้องรู้มาสิ ผิดถูกยังไงจะได้
แก้ไขกันให้ถูกต้อง ตัวพี่เองก็ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์แต่
ก็พอมีความรู้อยู่บ้าง อาศัยฟังเอาจากปราชญ์ชาวบ้าน
ที่นั่นแหละ”

เอาแล้วไง บทจะดีก็ดีไป แต่ถ้าไปงูๆ ปลาๆ สงสัย
ว่าจะหน้าแตกหมอไม่รับเย็บแน่ ประวัติศาสตร์ภาคใต้

ด้วยแล้ว แทบจะไ้กินทีเดียว

“ก็รู้พอคร่าว ๆ ครับ เช่น ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-19 สุราษฎร์ธานีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย หรืออย่างในช่วงสงครามเก้าทัพก็มีตำนานบางส่วนที่กล่าวว่าบรรพบุรุษของคนต้นยวนอาจจะเป็นนักรบที่เป็นกำลังสำคัญสมัยสงครามเก้าทัพ”

พี่บองพยักหน้ารับ พร้อมเล่าต่อว่า “รู้มาพอสมควรนี่ อย่างนี้คงพอปะติดปะต่อเรื่องถูก จากการสืบเสาะของปราชญ์ชาวบ้าน มีการสันนิษฐานว่าในสมัย 1200-1800 พื้นที่นี้เคยเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและการสัญจรระหว่างเมืองตะกั่วป่าและบ้านดอนหรือเส้นทางสัญจรคาบสมุทรของคนฝั่งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย

“หรือก็เป็นที่น่าสนใจได้ว่าบ้านปากน้ำเป็นชุมชนเริ่มแรกของชาวต้นยวน ส่วนที่น้องว่ามีนักรบบางคนในสมัยสงครามเก้าทัพเป็นบรรพบุรุษของเรา อันนี้พี่ไม่รู้จริงๆ”

ที่ปราชญ์ท้องถิ่นสันนิษฐานก็ถือว่าตรงกับช่วงสมัยของอาณาจักรศรีวิชัยอย่างที่ศึกษามาพอดี อันนี้น่าจะตรงกัน ส่วนเรื่องนักรบสงครามเก้าทัพนั้น อย่างที่กล่าวไปแล้ว อ่านมาจากตำนานสงครามเก้าทัพ อันนี้ก็คงมีที่คลาดเคลื่อนกันไปบ้าง

ขอสันนิษฐานต่อว่า เหตุที่ตรงนี้ก็กลายเป็นชุมชน

ก็น่าจะเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดรวมของน้ำที่ไหลมาจากคลองแสง และคลองสก มาบรรจบเป็นแม่น้ำพุมดวง อันนี้หากพิจารณาตามหลักการสร้างบ้านแปลงเมืองของคนสมัยโบราณ

แล้วก็ยิ่งน่าจะเป็นไปได้

ไม่เชื่อก็ต้องเชื่อ เพราะมีหลักฐานอยู่ทนโท่ ทั้งวัดปากตรัง ทั้งต้นจัน-อิน-พรหม ทั้งเศษถ้วยแก้วเครื่องปั้นดินเผาต่างๆ ที่ล้นแล้วแต่มีอายุกว่าพันปี ถ้าไม่เคยมีชุมชนอยู่จริงแล้วสิ่งเหล่านี้จะมาจากไหน

ขอชวนนักประวัติศาสตร์สายพงศาวดารหน่อย สายนั้นคงไม่พ้นอิทธิปาฏิหาริย์ของกษัตริย์ไม่องค์ใดก็องค์หนึ่งเป็นแน่

บุรณะดวงแรงศรัทธา ที่มาของศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์

เดินสำรวจรอบวัดกลับมาพร้อมกับความสงสัย วัดอายุกว่าพันปีคร่ำๆ จากอายุ ตอนนี้ก็ไม่น่าจะมีอะไรเหลือเท่าไรนัก แล้วที่เห็นนี้มันรูปแบบของวัดสมัยใหม่ ใครกันนะที่เข้ามาบูรณะ แล้วบูรณะช่วงไหน สงสัยคง

ต้องอาศัยทางลัดเสียแล้ว

“พี่บองครับ รบกวนช่วยเล่าประวัติการบูรณะวัดเพิ่มเติมหน่อยได้มั้ย พอตืออยากได้ข้อมูลไปเขียนหนังสือต่อ”

“จากเรื่องเล่าของคนในท้องถิ่น ประมาณปี พ.ศ. 2400 มีคนมาพบวัดร้าง และชาวบ้านเห็นว่าถ้าทิ้งไว้แบบนี้เกรงจะมีคนมาครหานินทาว่า ชาวบ้านปากตรังหรือปากน้ำไม่สนใจโยตีพระพุทธศาสนา จึงได้มีการช่วยกันซ่อมแซมวัดให้กลับมามีสภาพดีดั่งเก่า เสร็จแล้วจึงดำเนินการจดทะเบียนวัดกับกรมศาสนาให้เป็นที่ถูกต้อง

“เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดคงเป็นปี พ.ศ. 2500 ที่ชาวบ้านจ้างให้ช่างเข้ามาหุ้มพระที่องค์พ่อท่านสมเด็จ และบูรณะองค์พระให้อยู่ในสภาพที่ดี ต่อจากนั้นก็มีการบูรณะเรื่อยมาโดยเฉพาะการบูรณะโบสถ์ใหม่เพื่อที่องค์พ่อท่านสมเด็จจะได้ไม่ต้องตากแดดตากฝน”

ถึงตรงนี้พี่บองหน้าตาเคร่งเครียดขึ้นมาทีเดียว “พี่มีเรื่องเล่าต่อ”

“หลังจากที่ชาวบ้านจ้างช่างมาหุ้มองค์พ่อสมเด็จเรียบร้อย เมื่อไม่นานมานี้เองคิดว่าปี 2544 เห็นจะได้มีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่เชื่อว่าในองค์พระมีพ่อท่านสมเด็จองค์จริงอยู่ คนพวกนี้รวมตัวกันส่งหนังสือไปยังกรม

ศิลปินเพื่อให้มากระเทาะองค์ท่านเพื่อพิสูจน์ความจริง
น้องคิดดูใครจะไปยอม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของใครใคร่รัก เรา
ชาวปากน้ำยอมไม่ได้หรอก ทะเลาะกันอยู่หลายปีเหมือน
กัน ในที่สุดกรมศิลป์ฯ จึงยอมถอยไปเอง”

ผู้เขียนคิดว่า เรื่องนี้ก็คงลำบากทั้งสองฝ่าย กลืนไม่
เข้าคายไม่ออก เรื่องของศรัทธาบางครั้งเราก็ต้องฟังเสียง
ส่วนใหญ่ของชาวบ้าน จะให้เอาอำนาจรัฐไปหักด้ามพร้า
คงเจ็บปวดทั้ง 2 ฝ่าย

หลังจากมีการบูรณะวัดอย่างต่อเนื่องทำให้วัดปาก
ตรังเป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงเริ่มมีบุคคลภายนอกทั้งภาครัฐ
และเอกชนรวมถึงประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงานและ
หาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ณ วัดปากตรัง กระทั่งเมื่อปี
2553 นี้เองที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นยวนยกระดับ
ให้วัดปากตรังเป็นศูนย์การเรียนรู้ของตำบล

แรงจูงใจที่ขาดจาก อุปสรรคการอนุรักษ์

ที่โต๊ะม้านั่งหน้าโรงธรรม ได้ต้นจัน-อิน-พรหม หลัง
จากพูดคุยที่มาที่ไปของศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นที่
เรียบร้อย จึงได้พูดคุยต่อกับพี่บองถึงปัจจัยที่ทำให้การ
ทำงานประสบความสำเร็จ

“สมัยที่เราทำงานมีผมเป็นผู้นำชุมชน ทำงาน
ร่วมกับคณะกรรมการที่ชุมชนคัดเลือกขึ้นมา โดยเราจะ

ทำงานร่วมกับคณะกรรมการวัด มีการประชุมชี้แจงการดำเนินงานและร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงานกันโดยตลอด

“ปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานสำเร็จคงอยู่ที่ความไว้วางใจของชาวบ้านที่มีต่อแกนนำและคณะกรรมการวัดที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน อีกอย่างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นสิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้เป็นอันขาด”

ครบถ้วนกระบวนการทุกขั้นตอนการพัฒนา แต่เหมือนมีอะไรที่ขาดหายไปยังไงก็ไม่รู้

เด็กและเยาวชนหายไปไหน...นั่นสิ ไม่เห็นพี่บองพูดเลยว่าเด็ก ๆ ในชุมชนเข้ามามีบทบาทอย่างไรบ้าง

“จริง ๆ ทีมงานของเราก็แบ่งพื้นที่ในส่วนใต้ต้นจัน-อิน-พรหม ไว้ให้กับลูกหลานได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นะ แต่ตอนนี้ในเรื่องอนุรักษ์เราขาดเรื่องของแรงจูงใจจริง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้ง ๆ ที่ผู้ใหญ่ในชุมชนต่างพยายามเข้าไปสัมผัสกับกลุ่มวัยรุ่นทั้งหมดที่มีอยู่ ว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้ต้องการอะไร

จากนั้นก็ใช้ข้อมูลตัวนี้ไปสร้างแรงจูงใจให้เข้ามาร่วมงานกับเรา สื่อสมัยใหม่นี้ก็มีส่วนที่ทำให้เด็กไม่เห็นคุณค่าสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ตรงนี้ผมกลัวมาก ๆ เลย”

ตรงนี้คงไม่ใช่หน้าที่ของใครเพียงลำพังคนเดียวแล้ว ผู้เขียนคิดว่าต่อปัญหานี้ คงจำเป็นที่สังคมไทย

โดยองค์รวมต้องหาหนทางถ่ายทอดความรู้สึกและ
 หวังแทนในทรัพยากรของชุมชนเพื่อไม่ให้ล่มสลายหายไป
 ตามกาลเวลา

รัฐ อีกอุปสรรคที่คาดไม่ถึง

อีกหนึ่งอุปสรรคการอนุรักษ์ที่ไม่ว่าใครต่อใครก็
 คาดไม่ถึง อำนาจรัฐจากส่วนกลางนี้แหละตัวดีแห่ง
 การทำลาย ฟังง่ายเชียวยาก แต่นี่คือสิ่งที่ออกมาจาก
 ปากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ซึ่งที่จริงแล้วก็เป็นเจ้าหน้าที่รัฐคนหนึ่ง
 เสียด้วยซ้ำ

“หน่วยงานภาครัฐนี่ตัวดีเลย จะพัฒนาหรือไม่
 พัฒนาอยู่ที่ภาครัฐ บางทีทางภาครัฐสั่งลงมา ท้องถิ่น
 ต้องทำอย่างนั้นอย่างนั้นนะ แต่ไม่เคยถามชุมชนว่าต้องการ
 หรือไม่ ดีแต่สั่ง พอมีผลเสียเกิดขึ้นมาผลกระทบถึง
 ท้องถิ่นก่อนทันที

“อย่างการตัดถนนในหมู่บ้าน ก็ไม่มีการมาศึกษา
 ผลกระทบต่อศูนย์เรียนรู้ว่าจะเกิดความเสียหายอย่างไร
 ทั้งต้นไม้ใหญ่ที่ถูกตัด ทั้งฝุ่นและควันที่เข้าไปทำลายภาพ
 ฝาผนัง อันนี้การพัฒนามันคือการทำลายโดยตรง”

ได้ฟังแล้วก็อดพยักหน้าตามไม่ได้ อันนี้เป็นเรื่อง
 จริง เพราะการพัฒนาในหลาย ๆ ครั้ง ที่รัฐคิดว่าสิ่งที่ทำ
 อยู่จะก่อประโยชน์แก่สาธารณชนโดยส่วนรวมนั้น แท้จริง

ยังมีคนส่วนน้อยบางส่วนต้องมารับผลกระทบนั้นไป

ไม่ใช่เพียงแต่ในประเทศกำลังพัฒนาอย่างในเมืองไทยแล้วเท่านั้น ในประเทศโลกที่หนึ่งที่ว่ากันว่า
มีมาตรฐานชีวิตสูงส่ง เวลารัฐจะทำอะไรต้องถาม
ประชาชนก่อน ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นปัญหาที่ว่านี้ด้วย
เหมือนกัน

08 เรื่องกล้วยๆ ที่แสนอร่อย

เสร็จจากวัดปากตรัง พี่นบกบอกว่านายภย จะตามไปสมทบที่บ้านพี่วรรณดี คักดา ซึ่งพี่นบกแกตั้งใจว่าหลังจากคุยเรื่องเครียดไปแล้ว เราก็น่าที่จะไปหากิจกรรมเบาๆ เพื่อผ่อนคลายสมองบ้าง

“ก็ดีนะพี่ สงสัยสมองน้องคนนี้อาจจะแฉงค์ซะแล้วว่าแต่พี่จะพาไปเที่ยวที่ไหนเหอ”

“ใช้สมองเยอะแบบนี้ ไปหาขนมกินเพื่อเพิ่มน้ำตาลน่าจะเหมาะ งั้นเราไปที่กลุ่มกล้วยฉาบกันดีกว่า”

ระหว่างที่สนทนาอยู่นั้น น้องผู้ช่วยพี่นบกก็ขับพาลัดเลาะไปตามเส้นทางที่ตัดผ่านไร่สวนการเกษตรของชาวบ้าน บางทีก็ผ่านภูเขาหินปูนขนาดใหญ่ จังหวะเดียวกันเหลือบไปเห็นซากปรักหักพัง ดูแล้วน่าจะเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านแถวนี้

แต่เอ๊ะ เกิดอะไรขึ้นทำไมบ้านหลังนั้นถึงพังทลายลงมาจากยอดเขาได้

“พี่แอบได้ยินนายภย เล่าให้น้องฟังเมื่อวาน ว่าที่นี่ยังมีปัญหาระง่อนน้ำแล้ว ยังมีปัญหาระง่อนดินถล่มบ้านหลังที่เราเห็นเมื่อตะกี้ก็เป็นอีกหลังที่ถูกดินถล่มพัดเข้าไป บ้านของน้องผู้ช่วยพี่ก็โดน ตอนนี่ยังซ่อมไม่เสร็จเลย รอบใหม่ก็กำลังจะมา”

โชคชะตาบางครั้งก็เล่นตลกกับเราอย่างนี้ เป็นคนดี ขยันทำงาน ไม่กินเหล้า ไม่เล่นการพนัน แต่ก็ต้อง

มาหมดตัวเพราะภัยพิบัติ

เอาอีกแล้ว เครียดอีกแล้ว ก็เรื่องมันน่าเศร้า จริง
มั๊ยครับ

จากกองเหลือทิ้ง สู่อี้อุปตาบค

“เป็นไงบ้าง ได้ข่าวว่าไปคุยเรื่องเครียด ๆ กับผู้ใหญ่
บองมา งั้นมานี้ เตียวพีแนะนำให้อูจ๊ก พี่วรรณดี ศักดา
เจ้าของไอเดียกล้วยฉาบน้ำตาล รับรองคนนี้คุยสนุก ไม่
ซีเรียส”

เหมือนรู้เลยว่าภาคเข้าต้องไปเจออะไรหนัก ๆ
นายกษเชวง เลยมานั่งรอเราที่นี่

กลุ่มเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร (กล้วยฉาบ)
ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 4 บ้านปากวด ซึ่งหากไม่มีป้ายศูนย์

เรียนรู้อุตสาหกรรมไว้ก็คงไม่รู้ เพราะว่าลักษณะที่มองจากภายนอก
เข้าไป ก็บ้าน 2 ชั้น ธรรมดาๆ ไม่เห็นจะมีเครื่องมือ
สำหรับแปรรูปอะไรตั้งโชว์เลย

พักหนึ่งเห็นนายกขหยิบขนมอะไรสักอย่างขึ้นมา
เคี้ยว เสียงกรอบๆ

อืม ถูกบ้านแล้ว ไม่ต้องสงสัยอะไรอีก

“เรื่องของเรื่องมันมาจากที่ชาวสวนกล้วยปลูก
กล้วยหอมทองส่งขายนอก แล้วกล้วยบางส่วนที่ไม่ได้
มาตรฐานพ่อค้าคนกลางมันไม่ยอมรับซื้อ บอกว่ามีสาร
เคมีตกค้างบ้าง ไม่ได้ขนาดบ้าง ชาวสวนอย่างเราก็ไม่รู้
จะเอาไงดี สุดท้ายก็เลยต้องปล่อยให้เน่าเสียทิ้งเปล่า
ประโยชน์”

เราไปโทษพ่อค้าคนกลางเขาไม่ได้ในเรื่องนี้ สินค้าส่งออกนี้ต้องมีมาตรฐาน จะให้เขาเอาของไม่ดีไปขาย เขาก็เสียลูกค้า เรื่องแบบนี้เกษตรกรชาวไทยทุกคนพึงทราบเลยว่า หากอยากจะส่งของขายนอก ต้องมั่นใจเรื่องมาตรฐาน”

มาฟังเรื่องเล่าของพีวรรณดีกันต่อดีกว่า

“ในปี 2546 ชาวสวนกล้วยทนภาวะการขาดทุนไม่ไหว คิดแล้วว่าต้องหาช่องทางเพิ่มมูลค่ากล้วยที่ถูกคัตทิ้ง พวกกลุ่มแม่บ้านจึงมีแนวความคิดว่าลองเอามาทำกล้วยฉาบน้ำตาลดูน่าจะเหมาะ แรกๆ ก็ทำแจกกันในครอบครัวและเพื่อนบ้าน

ลองผิด ลองถูกกันเอง จนเริ่มเป็นที่ติดปากของคนในชุมชน จึงได้รวมกลุ่มกันผลิตกล้วยฉาบน้ำตาลขาย

ลงทุนเพียงคนละ 100 วิสาหกิจที่จับต้องได้

“กรอบ กรอบ อร่อยจริงสมชื่อพี อย่าว่าไม่สุภาพนะ ขอกินไปคุยไปแล้วกัน”

ไม่รู้ว่าเต็มใจไม่เต็มใจแต่มัดมือชกพีวรรณดีไปแล้ว

“หลังจากที่กล้วยของเราเริ่มเป็นที่นิยม เกษตรอำเภอก็ได้เข้ามาแนะนำให้จัดตั้งกลุ่มขึ้นและทำการ

จุดทะเลเบียน กลุ่ม
เป็นวิสาหกิจชุมชน
ตอนนั้นลงทุนกัน
คนละหนึ่งร้อยบาท
ต่อหุ้น สมาชิกกลุ่มก็
พอรับได้ และก็ไม่วู้
เป็นอะไรพอตั้งกลุ่ม

เท่านั้น กลัวฉายาของเรายิ่งขายดีขึ้นมาทันที เวลาใครมา
ต้นยวนก็จะถามหากล้วยฉาบบ้านปากกวัดกันทั้งนั้น”

เห็นใหม่ว่าการลงทุนสมัยนี้เราไม่ต้องบ้าเลือด
ลงทุนเป็นหลักหมื่นหลักแสน เพียงแต่ต้องรู้จักรวมกลุ่ม
รู้จักหาพวกพ้อง สร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนเป็น
อันดับแรก เพียงเท่านั้นท่านก็จะเป็นส่วนส่วนทางธุรกิจได้

ใช้ว่าการดำเนินการจะราบรื่น พี่วรรณดีแกเล่าว่า
ก็มีบางช่วงที่แย่ไปเหมือนกัน แต่โชคดีที่ อบต.ต้นยวน
เข้ามาสนับสนุนงบให้กลุ่มยังดำเนินกิจกรรมต่อได้

“ตอนปลายปี 2547 ต่อต้นปี 2548 เกือบจะแยก
ตีที่ได้รับเงินมาช่วยสนับสนุน หลังจากนั้นอีกปีกล้วยฉาบ
ของเราก็ได้เข้าจดทะเบียนเป็นสินค้าโอท็อปตามนโยบาย
ของรัฐ

“จุดพลิกผันของกลุ่มอยู่ที่ปี 2552 เราเขียน
โครงการไปของบประมาณสนับสนุนจากรัฐแต่ถูกตีกลับ

จึงทำให้สมาชิก
บางคนถอนหุ้นไป
และเหมือนโชคดี
ครั้งที่ 2 อำเภอ
พนมเข้ามาสนับสนุน
งบ 80,000
บาท หลังจากนั้น
เราก็ไม่มีปัญหา
การเงินอีกเลย”

ก็ต้องนับว่า
ในบางเรื่อง คนยุค
ปัจจุบันโชคดีกว่าคนในอดีตที่มีช่องทาง มีหน่วยงานภาค
รัฐเข้ามาสนับสนุนในยามที่เกือบจะล้ม แต่อันที่จริงหาก
ยืนได้ด้วยตัวเองก็น่าจะดีกว่า

ชื่อศักดิ์ เสียงสะ-เงื่อนงำจำเป็น

ถามพี่วรรณดีไปว่า “เหมือนกลุ่มของพี่ไม่ค่อย
มั่นคงเท่าไร ต้องคอยวิ่งหางบประมาณมาสนับสนุนอยู่
เรื่อย ๆ แต่แปลกที่ทุกหน่วยงานก็พร้อมที่จะยื่นมือเข้ามา
เสมอ ตกลงพี่มีของดีใช้มั้ย”

“ที่คนเขามาช่วยเหลือตลอด จริง ๆ แล้วไม่ดีเลย
แสดงว่าเรายังไม่เข้มแข็ง ส่วนที่มีคนเข้ามาช่วยเหลือ

ตลอดนี้ พี่ก็ไม่ได้มีของดีอะไรนะ อาจจะเป็นเพราะว่า ทั้งพี่และแกนนำคนอื่น ๆ มีความซื่อสัตย์ รับปากอะไร กับใครแล้ว เรายุ่กษาสัญญาตลอด

“อีกอย่างคงเพราะทำงานด้วยความตั้งใจและ เสียสละ และคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วย คนเขาจึงคิดว่า สนับสนุนไปก็ไม่สูญเปล่า”

ปรบมือให้กับความคิดเท่าที่ว่า “คนเขามาช่วยเหลือ ตลอดนี้จริง ๆ แล้วไม่ตีเลย แสดงว่าเรายังไม่เข้มแข็ง”

“พี่กับนายกฯ ขอเสริมตรงนี้หน่อยนะ น้องไม่ต้อง กลัวหรือกว่าพวกกลุ่มอาชีพในต้นยวนจะทำโครงการ ขึ้นมาหลอกหน่วยงานรัฐ คือเรารู้เราเห็นว่าใครเป็นยังไง คนบ้านเดียวกันยังงี้ก็ดูออก

“เราสนับสนุนเพราะอยากให้ชาวบ้านได้อยู่ดีกินดี

อย่างกลุ่มของพีวรรณดีตอนนี้ก็ยื่นด้วยลำแข้งได้แล้ว คือ
ถ้าให้ทุนไปแล้วชาวบ้านเขาทำต่อได้ยังไงก็คุ้ม”

ได้ยื่นพื้กพุด พลังคิดไปว่า ชาวต้นยวนนี่เขามี
ของจริง ๆ

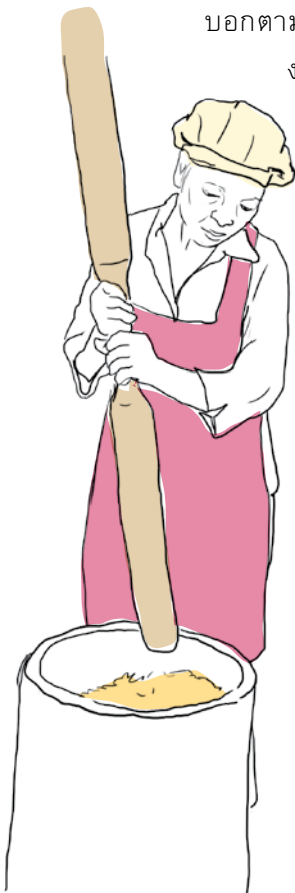

๙ หางโพรเมื่องี๊

“พี่เวง พี่นง ตั้งแต่ออกจากกรุงเทพเมื่อคืนก่อน นั่งรถไปมาทั้งคืน พอมาถึงก็ตะแวนร้อนทั่วต้นยวนมาจะ 2 วันแล้วตอนนี้ผมไม่ไหวแล้ว ปวดเมื่อยเนื้อตัวไปหมดเลย อย่างนี้ดีมี๊ย คุณย์เรียนรู้อูที่ต่อไปพี่พาผมไปหาที่นวด คลายเส้นดีกว่า”

บอกตามตรง ณ ช่วงเวลานั้นความ
งอแงเริ่มเข้าครอบงำ เหตุจาก
เป็นทริปที่เดินทางมาไกล
พอสมควร แกรมพอมมาถึง
ยังซ่า รบเร้าให้ นายกษ
เขวง พาไปโน่นไปนี่ โดย
ไม่ดูสังขารตัวเองว่าไม่ได้
อึดและทนเหมือนสมัย
เป็นวัยรุ่น

แนะนำ นะ ครับ
หากท่านไม่ได้อาศัยนก
เหล็กมาที่สุราษฎร์ฯ จาก
ประสบการณ์ตรง (อีกแล้ว)
เวลามาต้นยวนอยากจะ
บอกรับกวนค่อยๆ เทียว
เถอะ อย่าได้หักโหมเก็บ
แต่มีว่าจะไปให้ได้มากที่สุด

ที่สุด ค่อยๆไป ค่อยๆ
 เทียว แล้วท่านจะ
 รู้ว่าต้นยวนมีเสน่ห์
 มากกว่าที่คิด

เมื่อขอ – มีหรือ
 ที่คนใจดีอย่าง พี่นก
 และพี่เวง จะไม่ให้ พี่ทั้งสองพาผู้เขียนย้อนกลับมาที่หมู่
 8 บ้านเขานาใน ที่แรกก็นึกว่าจะพามาอนพักให้หาย
 เหนื่อยที่ชมรมชีววิถีเสียอีก

เปล่าครับพี่เขาพามาหาหมอ “หมอนวด”

๓๐ *จ้งแจ้ว ที่มางองกลุ่มนางไพร*

หมอนวดที่ว่า ไม่ใช่หมอนวดในความหมายลบ
 เหมือนที่ใช้กันในวงการนักเที่ยวกลางคืน หากแต่เป็น
 หมอนวดแผนโบราณมือฉมัง ชนิดที่ว่าหมอนวดใน
 กรุงเทพฯ เทียบไม่ติด (พี่เวงเชื่อว่ามาอย่างนั้น)

มาจนถึงที่แล้ว อีกอย่างปวดคอจนแทบจะทำงาน
 ต่อไม่ได้ ยิ่งนึกถึงคืนนี้ต้องนั่งรถไฟกลับกรุงเทพฯด้วย
 แล้ว คลายเส้นชะหนอยน่าจะเป็นการดี พี่หนูเรียง จิน
 จุต ประธานกลุ่มนางไพร เดินตรงดิ่งมาหาพร้อมกับบอก
 “นอนลง นอนลง”

“แหมพี่ เพิ่งเจอกันมาบอกให้นอนลงๆ เอาอย่างนี้

ดีกว่ามัย ก่อนที่พี่จะนัดให้ผม เรามาคุยประวัติของกลุ่มนางไพร่กันสักนิดมัย จะได้ทำงานด้วย”

ขณะที่มือเริ่มจับเส้นที่ต้นคอ ปากของพีแก็กซ์ยับตาม

“พูดไปก็แทบไม่น่าเชื่อ เมื่อก่อนกลุ่มแม่บ้านเขานาในเรามีสินค้าหลักเป็นดอกไม้เกล็ดปลา แต่ทำไปทำมาก็ขาดทุน สมาชิกเลยมานั่งคุยกันว่าเอาไงต่อดี

“คุยไปคุยมาก็คิดขึ้นมาได้ที่หมู่บ้านเรามีสมุนไพรมะเยอะ อีกอย่างไปเห็นคุณลุงคนหนึ่งอายุกว่า 70 ปีแต่แข็งแรงมาก เพราะว่าแก็กินสมุนไพรมะทุกวัน เราก็คิดว่าเรื่องสมุนไพรมันน่าสนใจนะ ลองดูสักตั้งก็ไม่เสียหาย เราจึงได้ติดต่อให้ลุงแก็เข้ามาถ่ายทอดความรู้เรื่องสมุนไพรมะ”

ลูกประคบสมุนไพรมะ ภูมิปัญญาจากทุ่งพลังม้า

พาดหัวพาเสียวแบบนี้ กลัวจะมีคนไปเลียนแบบคุณลุงท่านนั้นจัง แต่หากมีใครเอาเยี่ยงเอาอย่างก็ถือว่าไม่ผิดกฎระเบียบของสังคม ก็ยาโตบที่แก็ใช้ไม่ใช่พวกสารเสพติดอะไรสักหน่อย เป็นบรรดาสมุนไพรมะพื้นบ้านต่างหาก

ส่วนใครจะทนความเผ็ดร้อนหรือได้ผลมิได้ผลประการใด อันนี้ทั้งพี่หนูเรียงรวมถึงผู้เขียนก็มิสามารถ

รับประกันผลได้ ส่วนเรื่องของคุณลุงท่านนั้นมีอยู่ว่า...

อย่างที่ทราบกันว่าลุงคนที่พี่หนูเรียงติดต่อมาสอนเรื่องสมุนไพร แก่อายุกว่า 70 ปีแล้ว และชาวบ้านก็เชื่อว่าที่แกอายุยืนเพราะว่าแกชอบกินสมุนไพร เรื่องของเรื่องไม่ได้อยู่ตรงนั้น

แกยังมีเรื่องไม่ธรรมดาอีก คือ แกมีเมียเด็กแกมยังมีน้ำยา ชาวบ้านเห็นดังนั้นจึงเริ่มสนใจสมุนไพรมากขึ้น

“นอกจากตะป๋บดั่งแล้ว ในเรื่องการรักษา ลุงแกยังไม่ธรรมดา อย่างเวลาแม่ยายไม่สบาย แกจะทำลูกประคบขึ้นมาเพื่อใช้รักษา พี่เห็นแล้วก็คิดว่า...อืม ลูกประคบนี้แหละน่าสนใจดี กลุ่มจึงได้ทำลูกประคบขาย

ตั้งตั้งแต่ปี 2544”

ล้มแล้วลุกชีวิตยังมีพลังนี้เสมอ

“ตั้งตั้งแต่ปี 2544 กลุ่มลูกค้าหลักจะเป็นเครือข่ายโรงพยาบาลในเขตจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่จังหวัดกระบี่ พังงา ระนอง และปี 2546 กลุ่มก็ได้ทำลูกประคบแทนดอกไม้เกล็ดปลาอย่างถาวร

“พอลูกประคบสมุนไพรของเราเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น พี่และคณะกรรมการคิดว่าควรจะไปจดทะเบียนสินค้าโอท็อปเพื่อที่จะเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และได้เปลี่ยนชื่อจากกลุ่มประคบสมุนไพรเป็นกลุ่มนางไพร”

แกคงเล่าได้รสไปหน่อย จังหวะนั้นแกจับเส้นที่คอเสียจนผู้เขียนสะดุ้ง

เหมือนจะกำลังไปได้สวย ไปได้ดี แต่ในทุกโอกาสมักมีอุปสรรคเสมอ กลุ่มนางไพรก็ไม่พ้นชะตากรรมนั้น การผลิตลูกประคบต้องชะงักงันลงหลังเกิดเหตุการณ์สึนามิในพื้นที่แถบชายฝั่งอันดามัน กลุ่มนางไพรจึงเหลือตลาดรองรับเพียงแห่งเดียว ได้แก่ โรงพยาบาลพนม

ตูน บอดี้สแลม เคยกล่าวไว้ว่าชีวิตยังมีพຽນนี้เสมอ หลังจากประสบปัญหาจากภัยสึนามิ ในปี 2549 กิจการลูกประคบของกลุ่มนางไพรเริ่มฟื้นตัว กอปรกับได้รับออร์เดอร์สั่งซื้อจากกลุ่มลูกค้าเดิม กลุ่มของพี่หนูเรียงถึงกลับมาลืมนตาอำปากได้อีกครั้ง

“หลังภัยสึนามิมีหลายหน่วยงานเข้ามาให้ช่วยเหลือ ทั้งให้เงิน ทั้งฝึกอบรมเพิ่มเติม ตอนที่เริ่มฟื้นมีตัวแทนจากญี่ปุ่นเข้ามาติดต่อว่าจะสั่งซื้อเดือนละ 500 ลูก เสียหายที่ศักยภาพของเราในตอนนั้นยังไม่พอจึงได้ปฏิเสธไป

“ตอนนี้เรามีสินค้าอีกตัว คือ ลูกประคบไก่อช่น

ทำให้มีตลาดเพิ่มขึ้นและมีรายได้เพิ่ม กลุ่มจึงขยาย
กิจการให้หลากหลายขึ้น เช่น ออมทรัพย์ เลี้ยงปลา
มารับทำอาหาร และ ล้างจานในงานต่างๆ ชีวิตตอนนี้ถือว่า
โอเคแล้ว”

มีบอกรู้ หมัดบอกหมัด ไม่เอาของที่อื่นมาประทับ
ตราขาย

ฝีมือการนวด การประคบของพีหนูเรียงนับว่าไม่
เป็นสองรองใครทีเดียว ถึงผู้เขียนจะไม่ได้มีงานอดิเรก
เป็นการเข้าร้านนวดก็ตามที่ แต่จากประสบการณ์ตรงที่
นักเขียนรุ่นพี่ท่านหนึ่งเคยพาไปตระเวนนวดอยู่หลาย ๆ
ร้านนั้น บอกได้คำเดียว หมอนวด (แผนโบราณ) ใน
กรุงเทพฯ ฝีมือไม่มีทางกินแกได้เลย

ในตอนที่จะออกจากบ้านพีหนูเรียงถามแกไปว่า
ตอนอยู่ที่กรุงเทพฯ จะหาซื้อได้ที่ไหน แล้วมีของปลอมที่
ตีตราของกลุ่มนางไพรไปขายบ้างมั๊ย หรือว่าต้องลงมา
ซื้อที่นี้อย่างเดียว

“ตอนนี้เราทำส่งกลุ่มโรงพยาบาลในจังหวัดใกล้เคียง
เคียงเป็นหลัก แค่นี้ก็ทำไม่ค่อยจะทันแล้ว อีกอย่าง
สมุนไพรในพื้นที่มีจำกัด และเราก็ไม่ไปสั่งจากที่อื่น

“ส่วนของปลอมมีมั๊ย กลุ่มนางไพรคงไม่ตั้งขนาด
ที่จะมีคนทำเทียม ส่วนเรื่องคนในกลุ่มจะตีตราสินค้า
อื่นไปขายในนามตัวเอง ไม่มีแน่ สมาชิกทุกคนทำงาน

โปรงใส เรื่องเล็กเรื่องน้อยแบบนี้ไม่มีใครทำหรอก คือ
เราลำบากมาด้วยกัน”

ชอบจังเลยคำว่า ‘ไม่ดั่งขนาดมีคนทำเทียม’ กับ
‘ลำบากมาด้วยกัน’ ช่างแสดงความจริงใจของคนที่นี่จริงๆ
หากมีโอกาสผ่านมาครั้งใด กลุ่มนางไพรคงเป็นอีกที่หนึ่ง
ที่ผู้เขียนไม่มีทางพลาดอย่างแน่นอน

10 ปฏิญญาชุมชน ใจตกลงร่วมใจ

“จากบนสู่ล่าง หรือจากล่างสู่บน อันไหนดีกว่ากัน”

ไม่ว่าจะถามนักรัฐศาสตร์ท่านไหน ก็คงไม่มีใครมีคำตอบสำเร็จรูปให้แก่ท่านอย่างแน่นอน

ต่อปัญหาเรื่องกฎระเบียบการบริหารงานราชการต่างๆ ชุมชนก็อยากให้รัฐส่วนกลางฟังชุมชน รัฐส่วนกลางก็อยากให้ชุมชนเชื่อฟังตนเอง ปัญหาโลกแตกที่ไม่ว่าผ่านไปก็ยุคสมัยเราก็กังเียงไม่จบเสียที

เคยไปสัมภาษณ์ผู้หลักผู้ใหญ่ในกระทรวงมหาดไทยท่านหนึ่ง ท่านกล่าวว่าระบบงานราชการจะแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นความไม่เข้าใจกันระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง

ด้วยความรู้ด้านรัฐศาสตร์พอสังเขป ก็อดคิดไม่ได้ว่า ทำไมเราไม่ทำกฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับสัจฉาชีวิตโบราณที่ว่า “ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ละ”

ทั้งประเด็นไว้อย่างนี้เหมือนชวนทะเลาะยังงไรไม่รู้ แต่เอาหน้า ในยุคสมัยที่ผู้คนเจริญแล้วซึ่งปัญญาอย่างคนยุคนี้ ประเด็นอย่างนี้เราน่าจะคุยด้วยเหตุและผลได้

กฎระเบียบที่ไม่ชัดเจนที่ทางองปชท

พอถึงศูนย์เรียนรู้นี้ เหมือนทั้งผู้เขียน ทั้งพี่นงและพี่เวง ไกลจะหมดแรงยังไงก็ไม่รู้ อาจเพราะเป็นที่สุดท้ายที่เราจะได้อยู่ด้วยกัน อาจจะเป็นเพราะร่วมกันตะลอนมาตั้งแต่เช้า โดยเฉพาะพี่เวงร่วมเดินทางกับผู้เขียนมาตลอด 2 วัน

ที่สำคัญหรืออาจจะเป็นเพราะเรื่องที่กำลังจะคุยต่อไปเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และมีเรื่องการเมืองเกี่ยวข้อง

ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านควนใหม่ หมู่ที่ 3 อันเป็นที่ทำการของศูนย์เรียนรู้กฎระเบียบหมู่บ้าน ผู้ใหญ่วิสาร มุกดา ถูกดึงตัวมาคุยเรื่องหนักๆ ในขณะที่กำลังสาละวนกับงานแต่งลูกชายรองนายกอบต.ต้นยวน (นายสายัญ นิลศิริ)

“ช่วงหนึ่งสมัยหนึ่งต้นยวนมีปัญหาต่างๆ มากทั้งจากคนในเองทั้งจากคนภายใน เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย ปัญหายาเสพติด และแกนนำท้องถิ่นคิดว่าน่าจะจัดการเองได้โดยไม่ต้องพึ่งกฎระเบียบส่วนกลาง จึงจัดตั้งคณะกรรมการในการประสานงานความมั่นคงและออกกฎระเบียบในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

“ซึ่งผมก็ได้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาโดยชุมชนนี้มันมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย พอตัวเองได้รับการเลือกตั้งให้เข้ามา

เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ก็เลยนำแนวคิดนั้นมาสานต่อ”

อันที่จริงเรื่องการจัดการท้องถิ่นโดยท้องถิ่นนี่
จริง ๆ แล้ว ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เมืองไทยเราถูกยึดอำนาจ
การตัดสินใจไปให้ส่วนกลางมานานเสียจนท้องถิ่นเกือบ
จะลืมวิธีการดั้งเดิมของตนเอง

ต้องขอปรบมือให้กับความกล้าหาญและความ
สามารถของคนต้นขบวนไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยที่ท่านสามารถ
ออกกฎระเบียบควบคุมดูแลชุมชนได้ด้วย
ตัวท่านเอง โดยที่ไม่ขัดกฎหมายในระดับ
ประเทศ

คนบ้านเดียวกัน ขึ้นศาลเสร็จ
ก็ต้องเจอหน้ากัน งั้นเราคุยกันเอง
ดีกว่า

“แล้วเรื่องแนวคิด ละ
อยากทราบว่า การบังคับใช้
กฎระเบียบหมู่บ้านมีความ
แตกต่างจากกฎหมาย
มากน้อยเพียงใด”

ยิ่งคำถาม
ตรงประเด็นให้
ผู้ใหญ่ เรา ได้
ตอบโดยที่ไม่ต้อง

อ้อมคือมอะไร ชินมัวอ้อมไปอ้อมมาเกรงว่า แกจะไม่ให้ สัมภาษณ์เสียก่อน

“ก่อนที่จะใช้ภาวะเบียดหมูบ้าน เวลาเกิดข้อพิพาท ในหมูบ้าน ส่วนใหญ่ถ้าไม่ไปจบที่โรงพักก็ต้องให้ผู้หลัก ผู้ใหญ่ในชุมชนเข้ามาจัดการ ทีนี้พอคุยกันไม่จบก็ต้อง กลายเป็นคดีความขึ้นโรงขึ้นศาล

“หลักการของเรา คือ เราจะคิดว่าคนบ้านเดียวกัน ถ้าขึ้นศาลเสร็จก็ต้องกลับมาอยู่ที่หมูบ้านเดียวกัน คือไม่ อยากให้หักกันไปเลย หลังประกาศใช้ภาวะเบียดหมูบ้าน เวลาใครทำผิด เราก็มะพยายามไม่ให้ถึงตำรวจ พุดคุย กันเองก่อน โดยมีคณะกรรมการหมูบ้านเป็นผู้ตัดสิน

“ส่วนเรื่องร้ายแรง เช่น ฆ่ากันตาย หรือเรื่อง

ยาเสพติด อะไรก็ตามที่เกินอำนาจ อันนี้ต้องส่งต่อให้ ตำรวจหรือส่วนกลางเป็นคนจัดการ”

ส่วนตัวคิดว่า การจัดการในรูปแบบนี้ก็ น่าจะเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยที่ไม่ได้เป็นสังคมที่ไม่ให้โอกาส คนพอสมควร ส่วนเรื่องของปัญหาที่จะมีคนทำผิดอย่าง ไม่กลัวเกรงนั้น คิดว่าอย่างไรก็ดี ชุมชนแต่ละชุมชนน่าจะ “เอาอยู่”

ผู้ใหญ่แกเพิ่มเติมมาอีกอย่างว่า “อย่างไรก็ดี เราจำเป็นต้องถามลูกบ้านทั้งสองฝ่ายว่าจะยอมให้คณะกรรมการ หมู่บ้านเป็นคนตัดสินหรือไม่ ถ้ามีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ยอม เราก็ต้องปล่อยให้ ผ่านมา รู้สึกจะมีเรื่องที่ดินอยู่ สองสามเรื่อง”

ข้อตกลงส่วนรวม ใครๆ ก็ยอมรับ

เสียงเพลงดังขึ้นเรื่อยๆ ทั้งผู้ใหญ่วิสารและผู้เขียน เริ่มไม่มีสมาธิอยู่ที่การสัมภาษณ์ แต่ด้วยความรับผิดชอบ ที่มีอาจจะทำได้ เราสองหนุ่มจึงต้องช่วยกันประคับ ประคองบทสนทนาต่อไป

“ผมจะเป็นคนร่างกฎร่วมกับคณะกรรมการ หมู่บ้าน ในขั้นตอนก็จะปรึกษาคนเก่าคนแก่บ้าง ปรึกษาผู้ใหญ่บ้านคนเก่าบ้าง แต่ร่างเสร็จแล้วจะยังไม่ประกาศ ใช้เลย ต้องส่งร่างให้ชาวบ้านอ่าน ใครจะแกก็จะไปเสนอ

เวลาประชุมหมู่บ้าน

“เวลาจะออกกฎระเบียบอะไรเพิ่มเติมชาวบ้านก็ต้องเห็นพ้องด้วยกัน หรือบางครั้งก็จะมีการยกเว้นระเบียบในบางข้อที่เห็นว่ากระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของคนในหมู่บ้าน”

ประชามติทางตรงแบบนี้อาจจะไม่เหมาะสมในระดับประเทศ แต่ในระดับหมู่บ้านผู้เขียนคิดว่าวิธีการนี้ก็ เป็นอีกแนวทางให้ประชาชนในหมู่บ้านได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดการช่วยเหลือกันของคนในชุมชน และมีความรักความสามัคคีกัน

ที่สำคัญนะ มีกฎระเบียบใช้เองแบบนี้มันก็เท่ไม่หยอก

11 จนกว่าจะพบกันใหม่

ทุกจุดเริ่มต้นต้องมีจุดจบ และเมื่อถึงจุดจบเรามักจะคิดถึงจุดเริ่มต้นเสมอ

จากจุดเริ่มต้นที่มีความรู้เกี่ยวกับต้นยวนที่มีเพียงทางอ้อม ทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้มาเป็นเพียงความรู้ภาคเอกสาร ที่ได้จากหน้ากระดาษบ้าง จากหน้าจอคอมพิวเตอร์บ้าง สุดท้ายแล้วก็ได้แต่หลอกตัวเองไปว่าแค่นี้ก็โอเคแล้ว

จากที่เคยคิดอคติคนใต้อย่างคนไม่รู้จริง จากที่เคยคิดอคติอย่างคนจากส่วนกลาง

ทุกอย่างที่เคยคิดล้นแล้วแต่เป็นภาพมายาคติที่ตัวเองสร้างขึ้นทั้งนั้น เพราะว่าอันแท้ที่จริงแล้ว ผู้คนในทุกพื้นที่ ผู้คนในทุกแห่งหนต่างมีความแตกต่างไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

การประพฤติ การปฏิบัติของคนพื้นที่หนึ่งอาจไม่เป็นที่ต้องตาคนอีกพื้นที่หนึ่ง สิ่งในพื้นที่หนึ่งชมชอบอาจจะไม่เป็นที่ชมชอบในพื้นที่หนึ่ง นี่คือสิ่งที่ต้องเรียนรู้

ในขณะที่สังคมไทยกำลังก้าวข้ามเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) เราเคยมองย้อนกลับมามองตัวเองกันบ้างหรือยังว่าแท้ที่จริงสังคมเรามีการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) ที่

เหมาะสมเพียงใด

ต้นยวนเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่เคยถูกทำลายด้วยความไม่รู้จนเกือบจะกลายเป็นสังคมที่ล่มสลาย

ไม่ว่าจะเป็นความไม่รู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นความไม่รู้ในด้านเศรษฐศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นความไม่รู้ในด้านรัฐศาสตร์

มีใช้เพียงแต่ชุมชนต้นยวน หากแต่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแล้วแต่เคยเกิดขึ้นในชุมชนชาวไทยในเกือบทุกพื้นที่

ถามว่าทำไมที่ต้นยวนถึงรอดพ้นชะตากรรมดังกล่าวมาได้ อย่างแรกคงเป็นที่คนที่นี่เจ็บแล้วจำ คนที่นี่เจ็บแล้วรู้จักแก้ไข คนที่นี่เจ็บแล้วรู้จักที่จะไม่เดินไปทางเดิมอีก

ที่มาของกระบวนการดังกล่าวไม่ได้อยู่ดี ๆ ก็ลอยหล่นมาจากฟ้า ทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้เวลา ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้

ถามว่าทางลัดมีมั๊ย ขอตอบว่ามีก็แค่เพียงไปลอกแบบจากพื้นที่อื่นมา แต่จะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่หรือไม่ อันนี้เป็นสิ่งที่รับประกันอะไรไม่ได้เลย

2 วัน 1 คืนอาจจะไม่ใช่เวลาที่นานพอที่จะทำความเข้าใจชุมชนหนึ่งได้อย่างถ่องแท้ แต่ก็พอที่กล่าวได้ไม่มากก็น้อยว่า ในกระแสนรแห่งความเปลี่ยนแปลงของโลกชุมชนต้นยวนแห่งนี้ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ใช้กระบวนการ

ในการเรียนรู้สร้างตัวตนใหม่ของตนขึ้นมา จากสังคม
ที่อ่อนแอต้องพึ่งพาแต่ภาครัฐ กลับกลายเป็นชุมชน
ที่สามารถยืนหยัดด้วยลำแข้งของตนเองในยุคที่ชุมชน
ชนบทไทยค่อยๆ เลือนหายไปเรื่อยๆ

หากท่านเป็นนักท่องเที่ยวที่ถวิลหาสังคมแห่ง

การเรียนรู้ ถวิลหาร่องรอยแห่งความมีตัวตนของชุมชน
ชาวไทย ณ ที่แห่งนี้ รับรองว่าท่านมาถูกที่แล้ว
ส่วนสำหรับผู้เขียน สุดท้ายนี้ขอกล่าวคำว่า
“จนกว่าเราจะพบกันใหม่นะ ตันยวน”

חכמת

ต้นยวนเป็นตำบลเก่าแก่ เมื่อ พ.ศ. 2439 ขึ้นตรงต่อ
อำเภอคีรีรัฐนิคม หรือท่าখনอนในสมัยนั้น โดยมีขุน
วิจารณ์เป็นกำนันคนแรก ต่อมาปี 2447 ได้ย้ายมาขึ้น
กับกิ่งอำเภอพนม และแบ่งออกเป็นตำบลคลองชะอุ่นอีก
หนึ่งตำบล มีพื้นที่ประมาณ 82 ตารางกิโลเมตรหรือ
ประมาณ 51,509 ไร่ ปัจจุบันมี 12 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านปากน้ำ
- หมู่ที่ 2 บ้านปากตรัง
- หมู่ที่ 3 บ้านควนใหม่
- หมู่ที่ 4 บ้านปากหวด
- หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำผึ้ง
- หมู่ที่ 6 บ้านเขาวง
- หมู่ที่ 7 บ้านจำปาทอง
- หมู่ที่ 8 บ้านเขานาใน
- หมู่ที่ 9 บ้านบางโก
- หมู่ที่ 10 บ้านน้ำตัก
- หมู่ที่ 11 บ้านถ้ำผุด
- หมู่ที่ 12 บ้านป่าตง

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลพังกาญจน์ อำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอ
พนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลพังกาญจน์, ตำบลคลอง
ชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของตำบลต้นยวนมีลักษณะเป็นภูเขา
สลับซับซ้อนมีความสูงชันอยู่บริเวณทางทิศใต้ของตำบล
เป็นพื้นที่ราบสูง และมีลำคลองตามธรรมชาติสายสำคัญ
ในตำบล ได้แก่ คลองศก คลองบางเหริยง คลองบางโก
คลองเหล็ด คลองบางยาง คลองถ้ำทา คลองใสลูกเผ็ด
คลองน้ำดำ และมีแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไปภายใน
ตำบล

ประชากร

ตำบลต้นยวนมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,810 คน
มีความหนาแน่นเฉลี่ย 171 คน / 1 ตารางกิโลเมตร
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,114 ครัวเรือน

อาชีพ

ประชากรภายในเขตตำบลต้นยวนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 90 รองลงมาคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยรับจ้างในเขตพื้นที่ตำบลต้นยวน หรือเดินทางไปทำงานภายในตัวจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง

การทำงานเกษตรที่สำคัญได้แก่ การทำสวนยางพาล์ม น้ำมัน รองลงมาคือ สวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง ส่วนการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวจะเพาะปลูกตามครัวเรือน และเกษตรกรรมทั่วไปซึ่งใช้พื้นที่การเพาะปลูกไม่มากนัก ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นการเลี้ยงแบบครัวเรือนมีจำนวนน้อย สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง ได้แก่ โค สุกร เป็ด และไก่

การคมนาคม

การคมนาคมของตำบลต้นยวนกับอำเภอใกล้เคียงและจังหวัดใกล้เคียงนั้นใช้ทางหลวงแผ่นดินสาย 401 สายสุราษฎร์ธานี - ตะกั่วป่า ทางหลวงสาย 4246 ผ่านหมู่ที่ 6, 7, 8, 9 ทางหลวงสาย 415 ผ่านหมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 10 เชื่อมต่อดำบลคลองชะอุ่น ถนนสาย 3090 เชื่อมต่ออำเภอลาปะทะยา จังหวัดกระบี่ ส่วนการคมนาคมภายในตำบลต้นยวน ใช้เส้นทางในตำบลซึ่งเป็นถนนลูกรัง

และถนนบุกเบิกใหม่

แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำ, ลำห้วย, ลำคลอง	23	แห่ง
บึงหนองและอื่น ๆ	1	แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝาย/ทำนบ	22	แห่ง
บ่อน้ำตื้น	143	แห่ง
บ่อโยก	21	แห่ง
สระเก็บน้ำ	129	แห่ง
ประปาหมู่บ้าน	6	แห่ง
การศึกษา		

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน 4 ศูนย์

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนชุมชนวัดปากตรัง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนบ้านเขานาใน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนบ้านป่าตอง ตั้ง

อยู่ในหมู่ที่ 12

โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง

- โรงเรียนชุมชนวัดปากตรัง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2
- โรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5
- โรงเรียนบ้านจำปาทอง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7
- โรงเรียนบ้านเขานาโน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8
- โรงเรียนบ้านป่าตง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 12

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเอกชน 1 แห่ง

- โรงเรียนอนุบาลเปี่ยมรัก ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6

โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง

- โรงเรียนชุมชนวัดปากตรัง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2
- โรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5
- โรงเรียนบ้านเขานาโน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์ 10 แห่ง

- วัดปากตรัง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1
- สำนักสงฆ์โคกการาม ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5
- วัดนิโคธาราม ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6

- สำนักสงฆ์ถ้ำจัน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6
- อุทยานธรรมเขานาใน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8
- สำนักสงฆ์บ้านเขาใน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8
- วัดเคียนพิงธรรมเจดีย์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9
- วัดปากเตลิด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 10
- สำนักสงฆ์บ้านเขาถ้ำ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 11
- สำนักสงฆ์บ้านป่าตง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 12

สาธารณสุข

สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง

- สถานีอนามัยตำบลต้นยวน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2
- สถานีอนามัยบ้านเขานาใน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8

สถานพยาบาลเอกชน/คลินิก ๗ แห่ง

- จิราพรคลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 1
- พวงรัตน์คลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 2
- 64 คลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 2
- คลินิกจินตนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 3
- สุขจิราคลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 3
- คลินิกอุดมพรการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 5
- เขานาในคลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมู่ที่ 8

ที่ 8

ภัตตาคารแห่งใหม่

- ร้านยา 108 ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3

กลุ่มอาชีพในตำบลหนอง

หมู่ที่ 1

1. กลุ่มกวนกอละแมสวรรณ นางสุตา คชโกสัย ประธาน
กลุ่ม

หมู่ที่ 2

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นางราตรี กุลจู้ ประธานกลุ่ม

2. กลุ่มทำเครื่องแกง นางประเนียบ วิเศษมาก

ประธานกลุ่ม

3. กลุ่มผู้ปลูกดอกดาวเรือง นายสิทธิชัย สัมพันธ์

ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 3

1. กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง นายประยุทธ์ สุขอ่อน ประธาน
กลุ่ม

2. กลุ่มขนมนางเล็ด นางประไพ สุขแสง ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 4

1. กลุ่มเลี้ยงสุกร นายสุนทร รัชทรัพย์ ประธานกลุ่ม

2. กลุ่มขนมดอกจอก นางฤติยา รัชทรัพย์ ประธานกลุ่ม

3. กลุ่มเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร(กล้วยฉาบ)
นางวรรณดี ศักดา ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 5

1. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นายสุรียา คงชนะ ประธาน
กลุ่ม
2. กลุ่มป่าชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง ผู้ใหญ่บุญทัน บุญชูดำ
ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 6

1. ลุ่มเขาวงบริการ นายปรีชา ถิ่นคีรี ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 8

1. กลุ่มนางไพร นางหนูเรียง จินจุต ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 9

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางโก นางมยุรี พึ่งชาติ
ประธานกลุ่ม
2. ธนาคารต้นไม้ ผู้ใหญ่วีระ สมบัติแก้วประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 10

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นางพรพิมล อาจระโทก
ประธานกลุ่ม
2. กลุ่มเลี้ยงสุกร นางเรวดี ป้อมปรียานนท์ ประธาน
กลุ่ม
3. กลุ่มปลูกผัก นางปรียา ศรีเอี่ยมศิลป์ ประธานกลุ่ม
4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพวงหรีด ดอกไม้จันทร์ นาง

สายเพชร รักสวัสดิ์ ประธานกลุ่ม

5. กลุ่มห่อขิ้นหมาก นางถาวร พรหมประชุม ประธาน
กลุ่ม

6. กลุ่มกลองยาว นางอุบล สุขอ่อน ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 11

1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านถ้ำผุด นายร่าน รอดแก้ว
ประธานกลุ่ม

หมู่ที่ 12

1. ลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ นางสมจิตร บรรจงแก้ว
ประธานกลุ่ม

2. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง(หมอลือเล็ก) นายสุเมธ
มีสี้อ ประธานกลุ่ม

